Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 14 (1560) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 6 КРАСАВІКА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

Спявае мужчынскі хор з Гайнаўкі — першае месца сярод вялікіх калектываў у фальклорнай апрацаванай песні.

100 песень 200 выканаўцаў!

Цэнтральны агляд „Беларуская песня-86", які праходзіў 1 сакавіка г.г. у зале кінатэатра „Форум" у Беластоку, меў усе якасці належна падрыхтаванай і праведзенай на высокім узроўні імпрэзы. Адкрыў яго намеснік старшыні Прэзідыума Галоўнага праўлення БГКТ Я. Зенюк і падкрэсліў, што гэты, ужо 17-ты агляд у гісторыі конкурсу „Беларуская песня", прысвячаецца юбілею 30-годдзя БГКТ і „Нівы". Затым пазнаёміў слухачоў з асноўнымі напрамкамі дзейнасці і найбольш паказальнымі дасягненнямі нашай арганізацыі, увёў слухачоў у тыя абставіны, калі ў 1969 г. пачаў разгортвацца ўшыр і ўглыб конкурс „Беларуская песня", які адкрываў для беларусаў і іншых нацыянальнасцей чароўную красу беларускіх песень. З бегам часу са скромненькіх аглядзікаў жменькі спевакоў перад невялічкай грамадкай слухачоў конкурс „Беларуская песня" вырас у велічную імпрэзу, праўдзівы фестываль беларускай мелодыі і слова. Колькі соцень невядомых датуль народных спевакоў выявіў і падняў на сцэну ён і колькі соцень тысяч слухачоў усхваляваў да слёз прыгажосцю нашага роднага, беларускага! Так, ёсць аб чым паразважаць, задумацца і адкуль пачарпнуць здаровага аптымізму, асабліва цяпер, калі з розных бакоў даносяцца ляманты і галашэнні над нібыта наступаючым выраджэннем усяго беларускага на Беласточчыне...

Але трэба пакінуць на потым роздумы, бо на сцэну ўваходзяць прэзентабельныя і заслужаныя для беларускай культуры Валянціна Ласкевіч — старшыня Беластоцкага аддзела БГКТ і Мікалай Бушко — член Прэзідыума ГП БГКТ. Яны спраўна і энергічна павялі агляд, а на наступны дзень — юбілейны канцэрт лаўрэатаў.

Выступленні спевакоў ацэньвала журы пад старшынствам Анджэя Дырдала — намесніка дырэктара аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы, членамі журы былі: Ян Бондар — выкладчык Вышэйшай тэатральнай школы ў Беластоку; Эльжбета Гордан — выкладчык Вышэйшай музычнай школы ў Беластоку; Мікалай Гайдук — намеснік галоўнага рэдактара „Нівы" і Лявон Томчык — настаўнік сярэдняй музычнай школы ў Беластоку.

Першымі на сцэну выйшлі Лідзія Янчук і Галіна Карбоўская з Беластока. Мабыць, якраз з лёгкай рукі Л. Янчук, якая потым, у кулуарах, не змагла паўстрымаць прызнання, што беларускай песні аддае яна ўсё сваё сэрца, увесь агляд праходзіў ва ўзнёслым настроі. У кожным выступленні адчувалася сур'ёзнасць і адказнасць, а хваляванне, якое міжвольна спадарожнічае такому настрою, дадавала спевам асаблівы адценак гучання, узмацняла яго ўздзеянне на слухача.

Якраз ужо з першага выступлення стала ясна, што і гэты агляд узбагаціць нас новымі знаходкамі беларускіх народных песень з Беласточчыны, бо беластоцкія спевакі вывелі на сцэну дзве невядомыя дагэтуль фальклярыстам песні, звонкі жаночы хор з Агароднікаў на Бугу (каля Драгічына) — таксама дзве, па адной невядомай — жаночы квартэт з Тымянкі гм. Нурэц, жаночы хор з Дабрывады гм. Кляшчэлі, трыо з Тыневіч, а таксама мужчынскі хор з Рыбалаў, які да таго выканаў новы твор свайго харыста М. Ігнацюка.

Глыбокае зацікаўленне беларускай песняй, творчыя пошукі яе невядомых або малавядомых у нас кампазіцый уласціва было таксама выканаўцам апрацаванай фальклорнай песні і сучаснай беларускай песні. І выступалі людзі розных узростаў і асяроддзяў: ад васьмідзесяцігадовай Надзеі Грыцук з Навасёлкаў гм. Гарадок да равесніц гэтага ж агляду — 16-17-гадовых вясёлых скакушак-рагатушак з „Дзявочых нотак" з Бельскага беларускага ліцэя, ад ветэрана многіх франтоў апошняй вайны Юркі Налівайка з Гарадка да выкладчыкаў сярэдніх і вышэйшых школ, інжынераў з Гайнаўкі, Гданьска. Аднак асноўную базу беларуская песня мае ў вёсках і мястэчках Бельшчыны і Гайнаўшчыны — з гэтай невычэрпнай жыватворнай крыніцы паходзіць найбольш яе самых арыгінальных твораў і адароных выканаўцаў.

Радуе кожнае беларускае сэрца тое, што якраз паўднёвая частка Беласточчыны становіцца з кожным годам усё больш расспяванай, але вельмі смуціць, што адначасова з тым моўкне і глухне паўночная яе палова. Актыў і працаўнікі БГКТ павінны глыбока задумацца і прыняць належныя меры, каб разварушыць беларускае асяроддзе, што знаходзіцца на поўнач ад ракі Супраслі, — адтуль не пачуўся ніводзін голас на аглядзе! Таксама надта ж красамоўныя ды сыплючыя, бы з рукава, усё новымі прапановамі, актывісты Варшаўскага аддзела БГКТ набралі вады ў рот

(Працяг на стар. 4)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXX)

Шэсць тысяч членаў налічвае Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Згрупаваныя яны ў амаль двухстах гуртках. Некаторыя з гэтых гурткоў існуюць далёка па-за Беласточчынай — у Варшаве, Гданьску, Аўгустове. Аб чым гэта сведчыць? Аб тым, што не толькі на Беласточчыне, але і ў многіх іншых рэгіёнах Польшчы знайшлася немалая група беларусаў, якія прыйшлі да вываду, што яны не толькі ў сэрцы павінны насіць беларускую свядомасць, але іх абавязак заключаецца ў фармальнай і духоўнай прыналежнасці да БГКТ.

Было б вялікім спрашчэннем, калі б мы сказалі, што добрыя і прынцыпіяльныя беларусы толькі тыя, хто належыць да Беларускага таварыства. Вядома, што ў шматлікіх вёсках усходняй Беласточчыны жывуць тысячы, тысячы жыхароў якія не належаць да таварыства, але яны з'яўляюцца не толькі па свайму паходжанню, але і па сваёй свядомасці кроў з крыві і косць з касцей беларусамі.

Сярод студэнцкай і не толькі студэнцкай моладзі Беластока і Варшавы існуе нямала такіх асоб, якія як бы праграмна, па такіх ці іншых прычынах, падкрэсліваюць сваю непрыхільнасць да БГКТ, а ўсё ж лічаць сябе не толькі беларусамі, але і беларускімі дзеячамі. Ставяць яны нам, дзеячам БГКТ і „Нівы", рознага тыпу закіды. Напрыклад лічаць нас занадта праўрадавымі, несамастойнымі, прадажнымі, антымаладзёжнымі, архаічнымі і г.д. Некаторыя з іх уважаюць, што толькі яны маюць уласцівы рэцэпт уласцівай службы беларускай нацыянальнай меншасці. То тут, то там раздаюцца пісаныя або выказваныя крытычныя заўвагі ў адрас БГКТ.

Думаецца мне, што было б вялікім глупствам, калі б мы, дзеячы БГКТ, адплачвалі гэтым асобам той жа катэгарычнай і недабразычлівай манетай.

Трэба зразумець просты факт, які заключаецца ў тым, што ў Польшчы актуальна няма ніводнай палітычнай ці рэлігійнай арганізацыі, якая агарнула б розумы і сэрцы ўсяго грамадства. Але пры гэтым усё гэта грамадства залічвае сябе да польскай нацыянальнасці.

Пераносячы гэты момант на беларускі грунт, хочацца сказаць, што БГКТ не прэтэндуе да таго, каб быць адзіным прадстаўніком беларускасці ў Польшчы. Скажу болей, не здаецца нам, што маем у руках рэцэпт, не гаворачы ўжо аб выключным патэнце, на ўласцівае і адзіна правільнае вырашэнне ўсіх спраў беларускай меншасці ў Польшчы.

Я асабіста не чую ніякай варожасці да тых, хто не належыць да БГКТ. Бо і як жа мог бы мець, калі вядома, што ў Беларускім таварыстве не быў ні мой бацька, ні маці. Не належаць да яго і многія мае бандарскія суседзі, якія не перасталі з гэтай прычыны быць добрымі беларусамі. Не нашу ў сэрцы варожасці нават да тых, хто час ад часу атакуе БГКТ, прыпісваючы яму такія ці іншыя грахі. Калі хтосьці становіцца ўпэўненым у сваёй беспамылковасці і дасканаласці толькі тады, калі іншым прыпіша недасканаласць і памылковасць, дык няхай прыпісвае. Маю рашучую рэакцыю і варожасць выклікаюць праявы рэнегатызму, нацыянальнай маладушнасці, безнадзейнасці, палахлівасці, прымітыўнай ахвоты спада-

(Працяг на стар. 5)

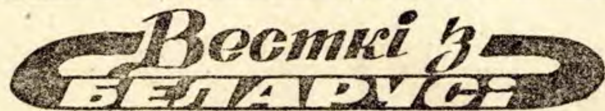

ЦЯПЛО МІРНАГА АТАМА

Прымусіць нафтаносныя нетры больш поўна аддаць людзям свае скарбы дапаможа ядзерная энергетычная ўстаноўка, праект якой распрацавалі вучоныя Інстытута ядзернай энергетыкі Акадэміі навук Беларусі разам з калегамі з Акадэміі навук Украіны.

Шматгадовыя эксперыменты падказалі спецыялістам правільнае рашэнне: калі ціск у шчыліне ўпаў ніжэй за дапушчальны ўзровень, то неабходна запампоўваць пад зямлю ваду. Для трохкіламетровай глыбіні патрабуецца вада з пачатковай тэмпературай 400 градусаў, а гэта значыць, што неабходна была прынцыпова новая, больш высокатэмпературная крыніца энергіі.

Дасягнуць гэта можна з дапамогай „Зубра" — устаноўкі, дзе ў якасці цепланасіцеля выкарыстоўваецца так званы дысацыіруючы газ. Змантіраваная з асобных блокаў, яна можа быць хутка разабрана і перавезена на іншае радовішча.

Распрацоўка беларускіх ядзершчыкаў, выкананая ў рамках творчай садружнасці. ўключана ў мэтавую комплексную навукова-тэхнічную праграму, якая прадугледжвае прамысловую вытворчасць навінкі. Падлікі паказваюць, што гадавы эканамічны эфект кожнай такой ядзернай устаноўкі будзе на мільён вышэйшы, чым у звычайных катлоў, і складзе сем мільёнаў рублёў. Ужо праз 6-8 год затраты на іх збудаванне будуць поўнасцю акупляцца.

ПРАЕКТУ — ПРЭМІЯ ЮНЕСКО

Якім быць жыллю будучыні? Адзін з адказаў на гэтае пытанне дае мадэль сельскага пасёлка XXI стагоддзя, якую стварылі дойлiды брэсцкага інстытута „Грамадзянпраект" В. Кяскевіч і М. Пушкоў.

Адна з лепшых работ конкурсу, праведзенага Саюзам архітэктараў БССР па прапанове дэпутатаў Вярхоўнага Савета рэспублікі, — макет вёскі, якая нагадвае гіганцкія пчаліныя соты. Гэта — складанае інжынернае збудаванне з жыллём, вытворчымі і бытавымі аб'ектамі, якія ўдала ўзаемазвязаны. У комплексе прадугледжана аўтаномная сістэма ацяплення з замкнутым цыклам выкарыстання энергіі сонца, ветру, мясцовых матэрыялаў і адходаў.

Работа беларускіх архітэктараў удастоена першай прэміі ЮНЕСКО і дэманструецца ў Парыжы ў штаб-кватэры ААН па пытаннях адукацыі, навукі і культуры на выстаўцы „Жыллё будучыні". Гэтая задума, якая атрымала сусветнае прызнанне, а таксама распрацоўкі іншых архітэктараў пакладзены ў аснову перспектыўнай схемы размяшчэння і развіцця гарадоў і вёсак Беларусі. Яна ўжо выконваецца. Прыкладам таго могуць служыць пасёлкі Жамчужны Баранавіцкага Абухова Гродзенскага, Засковічы Маладзечанскага раёнаў і дзесяткі іншых, якія забудаваны комплексна, на высокім тэхнічным і эстэтычным узроўні.

СПОРТ

Маладому армейцу з Мінска Ігару Жалязоўскаму на другім сусветным першынстве запар удалося даказаць спартыўнаму свету, што ён самы хуткі канькабежац на планеце. На працягу апошняга часу ён не прайграў ніводнага буйнога старту. Па выніках мінулагодняга сезона названы спартсменам нумар адзін у Беларусі. Увайшоў і ў дзесятку лепшых спартсменаў СССР. На сёлетні чэмпіянат свету, які закончыўся нядаўна ў японскім горадзе Каруідзава, ён ехаў адным з фаварытаў. Але рэальных прэтэндэнтаў на лаўровы вянок было звыш дзесяці. Заваяваў яго Ігар Жалязоўскі. 22-гадовы мінскі канькабежац у другі раз стаў чэмпіёнам па спрынтэрскаму мнагаборству.

Мара на будучае ў двухразовага чэмпіёна свету адна — выступіць на Алімпіядзе-88 у Калгары.

ЯКІ ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ?

Дзеду Кастусю цяжка вызначыць узрост Куптэля („Не маўчу" — „Ніва" ад 9 лютага г.г.). А я не буду займацца яго ўзростам. Думаю таксама, што і адвакат Куптэлю лішні. Спадзяюся, што ён падтрымае мяне ў тым, пра што пісаў сам ужо ў трыццаць трэцім нумары „Нівы" за мінулы год. Гэта значыць, пра патрэбу рознае меры чалавечага жыцця, прыстасаванай прытым да перыяду гісторыі. Не можам жа дапякаць маладым цяпер, што ў іх лёгкае жыццё-быццё! І ўсё параўноўваць яго з даўнейшым. Што маюць яны хлеб і да хлеба, а не толькі адзін хлеб сухі. Маладым трэба перспектывы будучага, а не мінулага. Мінулае мінула, ніколі не вернецца, а заўтрашні дзень будзе, і пытанне: які ён будзе ў жыцці чалавека?

Гэта найважнейшае пытанне.

Акрамя таго, што я сказаў, дык гэтаму Куптэлю трэба сказаць, каб залішне ён не бушаваў у нашай „Ніве". Ён нават пачынае адчуваць сябе роўнёю з Барскім!

А яшчэ, дзед Кастусь, скажыце, па чым гэта вы пазналі, што „Ніва" набывае папулярнасць дзякуючы артыкулам А. Барскага-Баршчэўскага? Бо я думаю, што гэта не папулярнасць таксама і ад маіх артыкулаў... 1 ад артыкулаў М. Гайдука, В. Рудчыка, В. Леўчук (прабачце мне маю няскромнасць, што высоўваюся наперад тут). Аўтары па сваёй ужо натуры няскромныя людзі, падкія на месцы ў „Ніве" для сваіх думак.

Куптэль „дыхае палемікаю", а дзед Кастусь божыцца, што ён нават і не падумаў пра тое, каб каго пакрыўдзіць. Няма чаго, дзедку, саромецца сваіх поглядаў, іх трэба толькі бараніць, калі за імі стаіць праўда і ты яе бачыш. Ведаю, што беларусы — гэта лагодны народ, але ад залішняга цяжару і конь падае на калені. А гэтай лагоднасці ў нас воз з вярхом. Залішне, як не казаць.

М. Махнацкі

ЗАКОН БЕЗЗАКОННАСЦІ

Нядаўна амерыканскі сенат прыняў законапраект аб пакаранні тэрарыстаў за злачынствы, учыненыя супраць амерыканскіх грамадзян за граніцай. Такія злачынствы разглядаюцца ў гэтым акце як пагражальныя здольнасці ЗША праводзіць эфектыўную знешнюю палітыку.

Акт з'яўляецца несумненнай праявай неаглабалісцкіх тэндэнцый у знешняй палітыцы адміністрацыі ЗША.

Паказальнай і атмасфера, у якой прымаўся гэты законапраект. У падкамітэце сената па бяспецы і тэрарызму разыгралася цэлая вакханалія пагроз, адрасаваных шэрагу незалежных краін. Пры гэтым не рабілі ніякага сакрэту з таго, што для „барацьбы з тэрарыстамі" ЗША не спыняцца перад парушэннем асноўных палажэнняў Статута ААН. Сярод мер па барацьбе з тэрарызмам побач з палітычнымі, эканамічнымі былі названы таксама „ваенныя ці паўваенныя".

Сам дзяржаўны сакратар Дж. Шульц усё больш адкрыта выступае як прыхільнік амерыканскага ўдару ў адказ па краінах, якія нібы падтрымліваюць тэрарыстаў. Якім чынам амерыканская адміністрацыя мае намер выконваць прыняты акт аб пакаранні тэрарыстаў, зусім ясна прадэманстравалі здзейсненыя па непасрэднаму ўказанню прэзідэнта Рэйгана дзеянні амерыканскіх узброеных сіл па прымусовай пасадцы на Сіцыліі егіпецкага цывільнага самалёта.

Дзеючы такім чынам, адміністрацыя ЗША парушае ўзятае ўсімі дзяржавамі — членамі ААН абавязацельства ўстрымлівацца ў сваіх „міжнародных адносінах ад пагрозы сілай ці яе скарыстання супраць тэрытарыяльнай непарушнасці або палітычнай незалежнасці любой дзяржавы, так і якім-небудзь іншым чынам, несумяшчальным з Мэтамі Аб'яднаных Нацый". У імя нібы спынення актаў міжнароднага тэрарызму ЗША сталі на шлях дзяржаўнага тэрарызму, які з пункту гледжання сучаснага міжнароднага права ўяўляе куды большую небяспеку для ўсяго міжнароднага згуртавання.

Ю. Р.

*

І зноў вясна кураслепамі
белымі
сардэчна цалуе
маё вяртанне

кветкі альхоўнікаў
што ў глыбіні сэрца
як слёзы маці
цвітуць
папрокам.

М. Базылюк

ХРАМ У ЧЭРМНАЙ

Вось храм, дзе чэрапы людскія
Са сцен, са столі, з алтара
Глядзяць праз вочніцы тупыя,
Як совы ў цёмных гушчарах.

Як кажаны дзесь у пячоры,
Абселі кожны цаль сцяны
І спяць бяздумна і ў пакоры,
І нават ім не сняцца сны.

Сны аб усім, што іх спаткала,
Што прывяло іх аж сюды,
Аб слёзах, голадзе, аб джалах
І аб раскошах маладых.

Сны аб насіллі, аб пажарах
У час набегаў і вайны,
І аб радзімых янычарах,
Караўшых смерцю без віны.

Сабралі ўсіх іх з наваколля
З загубленых вайной магіл.
Ніхто не помніў іхняй долі,
Ні іх патомных кроўных жыл.

Мо не адзін і з іх быў катам,
Можа між імі быў бандыт?
А тут з ахвяраю, як з братам,
Супольны іх злучыў граніт.

Калісь для помсты, альбо хлеба
Іншым неслі смерць і жах.
А тут нічога ім не трэба,
Не мучыць іх цялесны прах.

Мо частка плакала ад гора
І праклінала цяжкі лёс,
А тут вякі два ў гэтым зборы
Храм ім усім спакой прынёс.

Ніхто не знае іх учынкаў —
Скрыў іх даўно пыл забыцця.
Яны, як крохкія лічынкі,
Цаны не ведалі жыцця...

І толькі будаўнічы храма
Свае імя тут падарыў,
І даў ім чэрап свой са шрамам,
Які спачыў пры алтары.

Д. Шатыловіч

Архангел. Мікола Давідзюк. 1980 г. Алей. 130х89.
Фота В. Мацяеўскага.

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 322

*

з імглы начной
з бурай апыленай пустыні
ўсплываюць джунглі
ўражанняў непраходныя
сакавітая маляўнічая
здань існавання
вяпчун зялёнай травы
пахучай мацыёлы...
сон

Я. Шостак

Шлях. Графіка Уладзіслава Петрука. 1986 г.

У ВОЧЫ ГЛЯНУЦЬ

Пакіньце радасці дарогу,
Шукайце ў роспачы цяпла.
Каб не верталася з трывогай
У бляску яркага святла.

Даруйце слабасці хвіліны
У снах жывога забыцця.
Бо час, вырваны з каляіны,
Снуецца сеткаю жыцця.

Вярніце вуснам смех жарлівы,
Той жыватворны смех-ручэй.
Каб быў для кожнага шчаслівы
І біў іскрынкамі з вачэй.

Дазвольце сэрцу ў вочы
глянуць.
Ускалыхнуць струной душы,
Каб засвяцілася, як ранак,
І шчасцем песціла ў цішы.

Л. Танкевіч

Дэбют

ТАКІ ЛЁС

Пякучы боль з левага боку грудзей на хвіліну паралізаваў цела. Збаўчая бар'ерка. Каб не яна, паляцеў бы ўніз метраў на дзесяць. Мільганула жыццё, як на кінастужцы. Праўда, што калі чалавек стаіць на мяжы жыцця і смерці, бачыць усё сваё жыццё. Не думаў, што такі будзе яго канец, хаця спадзяваўся чакаў тае атакі ўласнага сэрца. Але тут? На віядуку? Спяшаючыся, як штодзень, на аўтобус? Не, гэтага не ўяўляў. І што ў гэтым горадзе, чужым, хоць пражыў у ім ужо 20 год.

З далёкай беларускай вёскі лёс прыгнаў яго сюды на пабярэжжа мора, на граніцу вялікай прасторы, аб якой так марыў, будучы яшчэ малым, бестурботным хлапчанём. Лёс прыгнаў, ці сам накіраваўся на такія дарогі? Сам выбраў гэты прыбалтыйскі горад? Цяпер не разбярэш, што было прычынай. Можна сказаць, што жыццё спаўнілася. Ад зялёных палёў Бацькаўшчыны, ад звычлівых беларускіх людзей Беласточчыны прыйшоў да мітусні партовага горада, з усімі праблемамі якімі жылі тыя, што міналі яго цяпер, спяшаючыся на работу.

Пражыў сваё жыццё, як умеў І хацеў бы яшчэ пажыць. Бо з жыццём ніколі не хочацца расставацца... І з той думкай асунуўся на ступенькі ўсходняў Хуткая дапамога пад'язджала з віскам, але ён ужо гэтага не чуў...

М. Махнацкі

НІКІФАР

Без прозвішча, без года
нараджэння
Пражыў жыццё Нікіфар.
Ён у малюнкі пераліў
імкненні,
Па смерці стаўся міфам.

Лэмкоўскае старонкі
маляўнічасць
Яго запаланіла,
І чэрпаў з жыватворчае
Крыніцы
Натхненне, вобраз, сілы.

І, зносячы жабрацкія
варункі,
Пад сваім родным небам,
Турыстам каляровыя
малюнкі
Дарыў за лусту хлеба.

Ды не памерла творчая
ідэя
І сэрца жар нясплынны:
Цэняць, як скарб,
сусветныя музеі
Нікіфара карціны.

В. Швед

ВЯЧЭРА

Маці закружыла жорны
хлебадайны млын
а бацька рукавы закасаў
засыпаў зерне
і сталі кругам прабіраць
прасеўку нацягаць
вось гэта хлеб
талкуе маці
яго заўсёды мала
яго вам трэба шанаваць
яму і гонар і хвала
ён стаў расці ў вачах маіх
уцякаць з дзяжы
у бляшку з ім
і ў печ усаджу
і ўжо пахучую свежую
адрэзаў скібку я на пядзю
вялікую як сон вячэрні
і сеў пры кубку малака
такая была вячэра.

У. Саўчук

СЕВІЛЛЯ

белы горад у сонцы
асляпіў мяне дрыжу
белы горад дрыжыць і дзьме
мне ў твар зялёным
ветрам жоўтым ветрам
ветрам чырвоным
дзьму ў твар беламу гораду
смехам, што дрыжыць ува мне
дрыжыць ува мне Фэдэрыка
і гладзіць марозным пальцам
мае папараныя сонцам губы
белы горад дрыжыць ува мне

М. Лукша

*

Калі
зорка ўпершыню
пачала свяціць
сонейка грэць
птушка спяваць —
чалавек упершыню
пачаў усміхацца

І. Свентахоўская

Урачысты пленум

9 сакавіка Сакольскі аддзел БГКТ арганізаваў урачысты пленум з нагоды XXX гадавіны Беларускага таварыства і „Нівы“. Апрача членаў праўлення ўдзельнічала ў ім шмат запрошаных БГКТ-оўцаў і прадстаўнікі мясцовых улад. Старшыня аддзела Мікалай Байгуз ва ўступным слове падкрэсліў той факт, што беларусы вялікую ролю адыгралі ў абароне маладой народнай улады і ў яе станаўленні і надалей яны з'яўляюцца добрымі грамадзянамі ПНР і сваю будучыню звязваюць з сацыялізмам у нашай краіне.

З дакладам выступіў член Прэзідыума ГП, журналіст „Нівы“ Міхась Хмялеўскі. Гаварыў ён аб слаўных рэвалюцыйных традыцыях беларусаў Сакольшчыны, аб трыццацігадовым шляху Беларускага таварыства і нашага тыднёвіка, якія ўнеслі вялікі ўклад у развіццё культурна-асветнай дзейнасці, мастацкага аматарскага руху і ва ўмацоўванне нацыянальнай свядомасці беларусаў.

У дыскусіі Уладзімір Цілюлька звярнуў увагу на недахопы ў дзейнасці БГКТ: на адсутнасць такога калектыву, як некалі была „Лявоніха“, на недастатковую колькасць падпісчыкаў „Нівы“ на Сакольшчыне, на 30-гадовыя размовы аб музеі матэрыяльнай культуры беларусаў, у справе якога толькі ў апошні час прынята нешта канкрэтнае.

Аляксандр Рафаловіч расказаў аб дзейнасці БГКТ на Сакольшчыне. Вялікай падтрымкай для беларускай справы, даказваў ён, было навучанне беларускай мовы ў больш як дваццаці школах; цяпер жа, на жаль, толькі ў адной школе навучаюцца дзеці гэтаму прадмету, ды і ў ёй гэтыя ўрокі ўведзены ў бягучым навучальным годзе. Няма на Сакольшчыне цяпер і мастацкіх калектываў. Ва ўсіх гэтых галінах члены БГКТ павінны ўзяцца за работу ў юбілейным годзе Беларускага таварыства і зрабіць зрух на лепшае.

Іван Сідар, былы член КПЗБ, наблізіў прысутным гады санацыйнай Польшчы, калі за змаганне за сацыяльную і нацыянальную справядлівасць засуджвалі на катаргу ў Картуз-Бярозе. Звяртаўся ён да моладзі, каб уключалася ў цяперашні беларускі рух: здзейсніліся мары беларускіх дзеячоў і жывем мы цяпер як паўнапраўныя грамадзяне сваёй Айчыны.

Затым прамаўляў кіраўнік раённага асяродка партыйнай працы тав. Вацлаў Цаглярскі. Падкрэсліў ён вялікі ўклад беларусаў у сацыяльныя пераўтварэнні на Сакольшчыне. Што датычыць некаторых галін народнай гаспадаркі, дык у гмінах з беларускім насельніцтвам ёсць найбольшыя дасягненні. Таварыш Цаглярскі зычыў Беларускаму таварыству далейшых поспехаў і запэўніў ад імя мясцовых улад усебаковую падтрымку ў дзеянні БГКТ на Сакольшчыне.

Пасля дыскусіі пачалася мастацкая частка. З канцэртам выступіў харавы калектыў БГКТ з Беластока „Каласкі“ пад мастацкім кіраўніцтвам Сцяпана Копы. (М.С.)

100 песень 200 выканаўцаў!

(Працяг са стар. 1)

і на агляд не прыслалі ніводнага спевака... Шкада, вельмі шкада, бо варшаўская моладзь здольная і спеўная, родная беларуская песня здобіць кожную яе імпрэзу.

Надакучлівасць, пякучасць гэтых і шмат іншых горкіх думак была асабліва вострая таму, што сёлетні агляд быў на высокім мастацкім узроўні, на самай справе 17-ы год конкурсу „Беларускай песні“ абазначае яго поўную спеласць, дарослаcць, мужнасць ва ўсім — у выканаўчым майстэрстве, адпаведным выбары рэпертуару, красачных строях, уласцівай арганізацыі.

Журы давялося справіцца з непасільнай работай: праслухаць 100 песень у выкананні 200 удзельнікаў агляду! Імпрэза пачалася ў некалькі мінут пасля дзевятай раніцы і закончылася пасля чацвёртай гадзіны вечара, а журы працавала да позняй ночы. Згодна з правіламі конкурсу журы кваліфікавала выканаўцаў паводле трох катэгорый твораў: фальклорныя неапрацаваныя, фальклорныя апрацаваныя і сучасныя песні беларускіх кампазітараў. Унутры гэтых катэгорый яно крыху адступіла ад правіл і да дуэтаў далучыла малыя калектывы: трыо і квартэты і ў выніку дзяліла выканаўцаў на: салістаў, малыя калектывы і вялікія калектывы.

У выніку доўгіх абмеркаванняў журы прызнала:

— у катэгорыі неапрацаванага фальклору сярод салістаў: першае месца — Міхасю Артышэвічу з Кляшчэляў, ён таксама атрымаў узнагароду „Нівы“; другое — Валянціне Мароз з Бельска, трэцяе — Надзеі Грыцук з Навасёлкаў; сярод малых калектываў журы месц не прызнавала, адзначыла толькі дуэт Лідзія Янчук і Галіна Карбоўская з Беластока; сярод вялікіх калектываў першае месца — мужчынскі хор з Рыбалаў, другое — жаночы хор з Чаромхі.

— у апрацаваных фальклорных песнях сярод салістаў першае месца і ва ўзнагароду экскурсію ў СССР заваявала ўлюбёнка нашай публікі Люба Гаўрылюк з Беластока, другое — Анна Аліфер са Старога Ляўкова, трэцяе — Ірына Макац з Беластока; сярод малых калектываў першае месца атрымаў лаўрэат мінулагодняга Агульнапольскага конкурсу савецкай песні мужчынскі квартэт „Звон“ з Беластока, другое — жаночы квартэт з Дашоў гм. Кляшчэлі;

Улюбёнкі публікі Люба Гаўрылюк і Аля Дубец з Беластока — другое месца сярод малых калектываў у сучаснай песні.

Вялі агляд майстры канферансье — Валянціна Ласкевіч і Мікола Бушко.

Шляхам гадоў

Нашэсце

Хоць пасля братабойчай разні каля Кастругі і наступіла замірэнне паміж Галіцка-Валынскай Руссю і Вялікім княствам Літоўскім — „бысть тишина по все земле“, — як заўважае летапісец, але пра „зваяванне“ галіцка-валынскімі і Міндоўгавымі войскамі Вазвягля і іншых пагранічных крэпасцяў і гарадоў не забыліся ў адлеглым Сараі. Берке, як толькі ўмацаваўся на пасадзе хана Залатой арды, перш за ўсё сабраў аграмадную армію, даручыў яе свайму найбольш даверанаму ваяводу Бурундаю і накіраваў супраць заходніх суседзяў.

Кажуць, што жахлівыя весці прыходзяць заўсёды ў самую неадпаведную пару. І праўда ж! Скарыстаўшы з зацішша, князь Васілька Раманавіч якраз спраўляў вяселле адзінай сваёй дачцы Вользе. Выдаваў яе за князя чарнігаўскага Андрэя Усеваладавіча. На гасціну з'ехалася мноства князёў на чале з каралём Данілам „и бывшу же веселью не малу в Володимере городе“, — падкрэслівае летапісец. Але ў самы разгар балявання прыбыло ў святочны Уладзімір пасольства ад Бурундая і замест вясельнага падарунку маладой пары падало Данілу і Васільку грамату Бурундаевым загадам: „Калі вы мае саюзнікі, дык сустракайце мяне. А хто не сустрэне мяне, той мой вораг“. На такую жудасную навіну гасцей быццам вецер здзьмухнуў з Уладзіміра, а кароль з братам цяжка засумавалі. Захапіўшы самыя каштоўныя падарункі, паімчаліся да Шумска (на поўдні Валыні) сустракаць Бурундая князі Васілька са Львом, а Даніла замест сябе паслаў епіскапа холмскага Івана. Яны кляліся татарыну ў вернасці, але той гнеўна накінуўся на іх: „Калі вы мае саюзнікі, то паразбурайце ўсе свае крэпасці!“

Князі воляй-няволяй падаліся выконваць загад, а епіскапа паслалі паведаміць Данілу пра гнеў Бурундая. Як паведамляе той жа Галіцка-Валынскі летапіс, на пачутае ад епіскапа „Даніла перапалохаўся і ўцёк у Польскую зямлю, а з Польскай пабег у Венгрыю“.

Мабыць, летапісец тут не сказаў усе праўды, бо кароль Даніла не столькі са страху перад татарамі, колькі з патрэбы шукаць вайсковай дапамогі падаўся да заходніх суседзяў. Ён сур'ёзна адносіўся да абяцанай яму дыпламатамі папы рымскага дапамогі каталіцкай Еўропы ў змаганні супраць татараў і таму падаўся якраз да тых, хто асабіста гарантаваў яму гэтую дапамогу, г.зн. князёў польскіх і караля венгерскага. Але нідзе і ніхто нават не падумаў ісці з дапамогай Галіцка-Валынскай Русі.

І давялося Васільку разам з пляменнікамі пад пільным наглядам татарскім заняцца знішчэннем усіх больш-менш важных абаронных умацаванняў у Галіцка-Валынскай Русі, толькі жыхары сталічнага Холма зачыніліся і не дазволілі разбурыць гэтую непрыступную крэпасць. Разбурыўшы і абрабаваўшы Галіцка-Валынскую Русь, Бурундай далучыў да свае арміі войскі галіцка-валынскіх князёў і рушыў „ваяваць“ Польшчу. Спустошыў вялікі абшар з Люблінам і Сандамежам і, вырэзаўшы ўсіх жыхароў Сандомежа і суседніх гарадоў, вярнуўся ў Задняпроўскія стэпы.

На гэты раз татарскае нашэсце абмінула наша Пабужжа і Панароўе. Але галіцка-валынскім князям па волі наезнікаў самім прыйшлося „розметати“ важнейшыя крэпасці, а ў іх ліку, мабыць, таксама Дарагічын, Мельнік, Бельск і іншыя, а таксама тыя, назвы якіх да нашых дзён не дайшлі, асабліва на паўднёвым Падляшшы, ад іх захаваліся рэшткі крапасных валаў са слядамі раскопвання, бо татары загадвалі раўнаваць і земляныя ўмацаванні.

І так, ладкаваная з вялікай натугаю дыпламатамі папы рымскага супрацьтатарская ка-

Выступае хор Гміннага асяродка культуры ў Нараўцы — трэцяе месца ў апрацаваных фальклорных песнях.

адзначаны дуэт Ірына і Анна Макац і калектыў з Гданьска. Сярод вялікіх калектываў першае месца — мужчынскі хор з Гайнаўкі, два другія месцы — змешаны і жаночы хор з Гайнаўкі, трэцяе — хор з Нараўкі. журы адзначыла хор са Старога Ляўкова.

— у катэгорыі сучасных песень беларускіх кампазітараў сярод салістаў першае месца — Аля Дубец з Беластока, другое — Юры Налівайка з Гарадка, два трэція месцы Уршуля Іванюк і Аляксандр Петручук з Гайнаўкі; сярод малых калектываў першае месца — трыо з Бельскага дома культуры, другое — дуэт Люба Гаўрылюк і Аля Дубец з Беластока, трэцяе — старэйшы вакальна-музычны калектыў з Дубін каля Гайнаўкі, адзначаны малодшы музычны калектыў з тых жа Дубін; сярод вялікіх калектываў першае месца — славутыя бельскія „Васілёчкі“, два другія месцы — калектывы з Беластока і Гарадка, трэцяе — жаночы хор з Орлі, адзначаны „Дзявочыя ноткі“ з Бельскага беларускага ліцэя.

А ўсяго было 14 салістаў, 17 малых і 18 вялікіх калектываў. Цешыла таксама і тое, што паявілічылася сямейка кіраўнікоў і акампаніятараў — далучыліся да яе паэт і самадзейны кампазітар Мікалай Варанецкі з Альхоўкі, складальнік песень Васіль Целушэцкі з Ляўкова і іншыя.

Словам, расце і дужэе наш аматарскі беларускі песенны рух. А што ён мае багатую глебу і адпавядае звычаням і запатрабаванням народа — найлепш сведчыла тое, што ўсе білеты на агляд і юбілейны канцэрт былі расхоплены на працягу дзвюх гадзін. Дзесяткі людзей затапілі ўсе пераходы ў зале, стаялі і сядзелі на падлозе, а на канцэрце лаўрэатаў 2 сакавіка лепшым спевакам даводзілася выконваць на біс па некалькі разоў самыя папулярныя мелодыі.

Ігнат Снарскі

Фота С. Грынявіцкага

(Праця са стар. 2)

НА МЯЖЫ

бацца мацнейшаму. З гэтым не паядналюся ніколі і накірую супраць іх яшчэ не адзін артыкул. А ці змяшчу іх у цыкле „Аб дзяржаўнасці і нацыянальнасці“, ці ў іншым, гэта ўжо не мае значэння. Пры гэтым буду прыхільна адносіцца да ўсіх тых, хто не толькі ў рамках БГКТ, але і па-за нашым таварыствам стараецца дапамагчы беларускай справе і хоча служыць захаванню беларускай нацыянальнай свядомасці. А такіх людзей прыбывае як на Беласточчыне, так і па-за яе межамі. Вядома, што БГКТ не знайшло дарогі да ўсіх беларускіх сэрцаў. Чым болей будзе тых, хто пракладае такія дарогі, тым лепш будзе для беларускасці, а яна ж — а не мы — з'яўляецца генеральнай праблемай.

Алесь Барскі

БАЛАМУТА

9 сакавіка „Ніва“ змясціла чарговы артыкул Барскага з яго цыкла „Аб дзяржаўнасці і нацыянальнасці“. Мне аж не верылася, што 23 сакавіка 1980 года І.К. так прыгожа пісаў у сваёй публікацыі „Быць беларусам!“ Яму, гэтаму І. К., было тады — шэсць гадоў назад — вельмі балюча, што нашы людзі не пасылаюць сваіх дзяцей на ўрокі роднай мовы, і што нават у вялікім Беластоку, у якім нямала беларусаў, няма навучання беларускай мовы ў аніводнай з беластоцкіх школаў. І што гэта ганьба наша, і г.д.

Чаму ж той І. К. тады быў заядлым беларусам, а цяпер ужо нават і не беларус ён? Што такое піхнула яго, каб зрабіцца ўкраінцам? Калісьці я з ім няраз размаўляў пра нашы, беларускія, балючыя справы, а цяпер мо ён пачне пераходзіць на другі бок вуліцы, калі ўбачыць мяне?..

Яшчэ адзін пануры прыклад. Сын майго брата, Ю.Г., пісаў у „Ніву“ і быў яе прыяцелем, пакуль хадзіў ён у Беларускі ліцэй у Бельску. Цяпер ён — студэнт універсітэта ў Кракаве і таксама зрабіўся ўкраінцам! А ці будзе з яго добры навуковец? Ён жа вывучае, бачыце, гісторыю... Хто яго ведае, ці не пачне ён потым круціць-малоць у гэтай гісторыі? Барскі трапна сказаў: нацыянальнасць гэта не рукавічка, якую змяняюць у залежнасці ад надвор'я. А тут так выходзіць, што І. К. адносіцца да сваёй нацыянальнасці як да тае рукавічкі, раз летняй, раз зімовай...

(Працяг на стар. 8)

аліцыя цалкам абанкроцілася: правалілася супольная спроба арміі Галіцка-Валынскай Русі і Вялікага княства Літоўскага вызвалення з-пад татарскай улады старажытнага Кіева ў 1256 годзе, нічога не было зроблена таксама для сумеснай абароны Галіцка-Валынскай Русі, Польшчы і Вялікага княства Літоўскага ад татарскага нашэсця ў 1257 годзе. Болей таго: Бурундай не толькі патрапіў „зваяваць“ усю Галіцка-Валынскую Русь, вывезці з яе аграмадныя багацці і вывесці вялікую колькасць насельніцтва ў няволю, але і поўнасцю скарыць і падпарадкаваць хану Залатой арды ўсіх галіцка-валынскіх князёў: „Тогда бо бяхуть князи русции в воли татарьской“, — паўтарае з таго часу некалькі разоў Галіцка-Валынскі летапіс.

Разам з фактычным упадкам супрацьтатарскай кааліцыі страціла вартасць таксама падпарадкаванне Галіцка-Валынскай Русі (а ў яе складзе таксама нашага Дарагічынскага княства) рэлігійнай уладзе папы рымскага. І Даніла Раманавіч парваў сувязі з Апостальскай сталіцай. Зрэшты, папа Аляксандр IV, які настаў у 1254 г. пасля папы Інакенція IV, не быў такім таленавітым дыпламатам і палітыкам, як ягоны папярэднік. Замест ратаваць гэтую унію, папа накіраваў пагрозлівы ліст Данілу, у якім пісаў, што той „забыў духоўныя і свецкія дабрадзействы царквы, якая вянчала і памазала яго на каралеўства, не выканаў сваіх абяцанняў, і загіне, калі з новым пакаяннем не вернецца на правільны шлях“, і пагражаў, што праклён „царкоўны і свецкая зброя гатовы пакараць няўдзячнага“. Гэта канчаткова прымусіла караля Данілу і разам з ім усіх князёў галіцка-валынскіх скарыцца Залатой ардзе і ў яе ханаў шукаць падтрымку ў „збіранні“ пад сваю ўладу зямель Усходняй Славяншчыны.

Або хан Берке ведаў пра экспансіўныя імкненні галіцка-валынскіх Раманавічаў у адносінах да Вялікага княства Літоўскага, або інтарэсы Сарая і Халма дзіўным чынам збегліся, бо недзе каля 1260 года той самы Бурундай прыйшоў з вялікім войскам на паўднёвую ўскраіну Галіцка-Валынскай Русі, накіраваў паслоў да Данілы і загадаў перадаць яму: „Іду я на Літву. Калі ты мой саюзнік, то ідзі са мной“. Праўда, гэтае запрашэнне не выклікала захаплення ў Раманавічаў: „Даніла з братам і з сынам сталі думаць з вялікім смуткам: ведалі яны, што калі Даніла паедзе, то не будзе даб-

(Працяг на стар. 6)

(Працяг са стар. 5)

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

ра“, — чытаем у Галіцка-Валынскім летапісе. І зразумела, Даніла быў адступнікам ад дадзеных у 1246 годзе абяцанняў хану Батыю, ён жа ваяваў у 1256 г. татарскія ўладанні на Кіеўшчыне, а потым шукаў дапамогі супраць Бурундая ў Польшчы і Венгрыі — не мог ён разлічваць на татарскую ласку, а хутчэй за ўсё павінен быў спадзявацца смяротнага пакарання. Таму замест караля павёў галіцка-валынскую армію на Вялікае княства Літоўскае ягоны брат Васілька.

На вестку пра набліжэнне татарскай арды і галіцка-валынскіх войск наступіла аб'яднанне ўнутраных сіл у Вялікім княстве Літоўскім. Былі абясшкоджаны прыхільнікі збліжэння з Галіцка-Валынскай Руссю, якіх узначальваў князь Раман Данілавіч. Са згадак у розных летапісах можна меркаваць, што распраўляліся з імі манах Войшалк і полацкі князь Таўцівіл і тады ад іхніх рук загінуў каралеўскі сын Раман Данілавіч. Адначасова з ліквідацыяй унутраных ворагаў, была хутка і спраўна створана абарона, бо захопнікі не здолелі „зваяваць“ усю дзяржаву. Яны пранікл толькі ў яе паўднёва-заходнюю частку („землю Литовскую и Нальщаньску“) і ў Яцвягію і вялікай шкоды не зрабілі.

Затое нашаму Пабужжу і Панароўю гэтае нашэсце прынесла вялікія зніштажэнні. З летапісных дадзеных вынікае, што брата Васілька з асноўнай часткай галіцка-валынскіх войск Даніла правёў да Бярэсця, за якім тады ўжо пачыналася тэрыторыя Вялікага княства Літоўскага. Васілька адтуль накіраваўся проста на поўнач, у Літоўскую зямлю, і шлях яго арміі вёў па ўсходняй частцы сённяшняй Беласточчыны. Гэта недзе тут магчыма на пераправе праз Нарву або Нёман, напаткаў ён абарымаў ад татарына пахвалу, здабычу Бурундаю“, за што атрымаў ад татарына пахвалу Значыць, галіцка-валынскія войскі прыняло насельніцтва нашых зямель як ворагаў, захопнікаў, а яны аднесліся да яго, як да чужога.

У тым часе Даніла падаўся ў Мельнік і там чакаў весцяў з Вялікага княства Літоўскага. Дакладна невядома, ці ён захапіў Мельнік, ці гэтыя крэпасць і порт былі раней здабыты галіцка-валынскімі князямі. Але нават мірнае „стаянне“ войск абазначала тады рабунак воямі мясцовага насельніцтва ды гвалты над ім.

А весткі з Вялікага княства Літоўскага прыходзілі да Данілы вельмі сумныя: краіна заўзята баранілася, не было вялікіх перамог і да таго бясследна загінуў князь Раман Данілавіч. Таму Васілька, ездзячы і ваюючы разам з Бурундаем, разбураў „землю Літоўскую і Нальшчанскую“ ды шукаў свайго пляменніка Рамана.

Калі ж Бурундай, а з ім і Васілька, перайшлі „ваяваць“ на поўначы, на пошукі сына кінуўся Даніла. Да яго дайшла вест-

(Працяг на стар. 7)

ПЛАЧ НАД ЗЯМЛЁЮ

Гляджу я на своеасаблівую карту Беласточчыны, на якой крыжыкамі, кропкамі і рыскамі абазначаны размеры пераходу зямлі-карміцелькі ад гаспадароў-аднаасобнікаў у дзяржаўны фонд на працягу мінулага дзесяцігоддзя. Гляджу я на гэтую карту і адчуваю сябе, як на хаўтурах у кагосьці блізкага мне. Крыжыкі, якія тут абазначаюць, што ад 20 да 25 і болей працэнтаў сялянскай зямлі перайшло ўжо ў дзяржаўны фонд, асабліва згушчаюцца на тэрыторыі гмін: **Гарадок, Заблудаў, Міхалова, Крынкі, Шудзялава, Нараў, Нараўка, Белавежа, Нурэц-станцыя і Мельнік.** Без вайны, агню і маровага паветра ўсходняя прыгранічная паласа Беласточчыны паволі, але паслядоўна ператвараецца ў бязлюдную пустэчу, з якой невядома што рабіць!

Прыгледземся ж да фактаў. Калі на дзень 1 студзеня 1986 года дзяржаўны фонд зямлі ў Беластоцкім ваяводстве складаў дакладна 27 тысяч 322 гектары, дык звыш 82 прац. гэтай безуласніцкай зямлі знаходзілася на тэрыторыі 24 усходніх і паўднёвых гмін Беласточчыны. У пяцігодцы 1979-83 гэты куток нашай краіны пакінула назаўсёды звыш 25 тысяч яго карэнных жыхароў. Але аж 79 прац. сярод гэтых эмігрантаў — гэта ўцекачы з усходніх і паўднёвых гмін Беласточчыны. З Бельскай гміны выехала амаль 12 прац. яе пастаяннага насельніцтва, з Сакольскай — 8 прац., з Нараўскай — амаль 7 прац., Дуброўскай і Заблудаўскай — звыш 6 прац., а з Гарадоцкай — 5,3 прац.

Чаму людзі ўцякаюць ад родных гнёздаў, як ад нейкай заразы?

На жаль, аўтары апрацоўкі, падрыхтаванай на апошнюю сесію Ваяводскай рады нарадовай, якая адбылася ў Беластоку 27 лютага г.г., не шукаюць задавальняючага адказу на гэтае асноўнае пытанне. Вядома, аднак, што ніякі чалавек не ўцякае ад лепшага ў горшае. Народная ўлада, за якую сэрцам і грудзьмі стаялі заўсёды нашы людзі, дала ім поўную свабоду выбару свайго шчасця. Дык чаму ж ім не пакарыстацца гэтай свабодай? Адплываюць тады сялянскія дочкі і сыны ў магістры ды інжынеры, у лётчыкі і афіцэры. Народ наш заўжды славіўся талентам і працавітасцю. Дык чаму ж яму не пакарыстацца грамадскім павышэннем?

Хопіць узяць у рукі першуюлепшую штодзённую газету. Вялікія аб'явы маняць здаровых юнакоў і дзяўчат у шахты, абяцаюць зарплату, аб якой ім ніколі не снілася, ды яшчэ вялікую дапамогу на загаспадаранне і дадатак за разлуку з сям'ёй ды бясплатнае закватэраванне ў інтэрнаце.

А ў бацькі на гаспадарцы — бесканечная калатня ад світання да захаду сонца. І пастаянна чагосьці не хапае. Ды аплат розных накапляецца пастаянна столькі, што аж у галаве закружыцца. Пазямельны падатак — плаці, страхоўку за сябе, за жывёлу, будынкі і ўраджай — плаці, за меліярацыю, водаправод, электрыфікацыю, за вадзяную суполку — плаці... За плугі і бароны ды за іншыя машыны і тавары, за трактар — плаці...

Дык ці не лепш пайсці на гатовае? Там жа і на працы не перапрацуешся і пасля змены — пан ты сабе самому ды галава табе не баліць, што гніе сена або збожжа, што жыта не скошана, бо гурткоўскі трактарыст запіўся і ў дамоўлены час не прыехаў...

Такім вось чынам старэюць нашы вёскі. Дажываюць у іх свой век тыя сяляне, якім у жыцці асталася ўжо адна недалёкая дарога — з роднай хаты на вясковыя могілкі. У гміне Крынкі і Шудзялава кожны трэці жыхар разменяў ужо сёмы дзесятак свайго жыцця, у гміне Бельск Падляшскі амаль 29 прац. насельніцтва ўвайшло ўжо ў свае сямідзесятыя ўгодкі, у гміне Міхалова амаль 27 прац. насельніцтва перакрочыла мяжу сваіх прадукцыйных магчымасцей, у гмінах Нараўка і Нарва гэты паказчык складае 26-28 прац. Сваіх пераймальнікаў гаспадарак у гэтых, адпрацаваўшых свой век, пастарэлых сялян найчасцей у вёсцы няма. Зямля ў замен за пажыццёвую пенсію ідзе ў дзяржаўны фонд, практычна становіцца яна бяспанскай, якой ніхто не хоча. А зямля любіць ласку і дбайны падыход, бо інакш не адплаціць узаемнасцю, не парадуе ўраджаем.

Толькі пры поўнавартаснай сям'і можна мець надзею на поспех у гаспадарцы. А якія шанцы мае малады чалавек, каб у вёсцы знайсці сабе сяброўку жыцця?

Сярод моладзі ва ўзросце 20-24 гады, значыць, ва ўзросце, які найбольш адпаведны, каб жаніцца і выходзіць замуж, засноўваць сям'ю, толькі 31 дзяўчына прыпадае на сто хлопцаў. Гэта, вядома, адносіцца да тэрыторыі тых жа 24 гмін ва ўсходняй і паўднёвай Беласточчыне, дзе кожны трэці вясковы хлопец астаецца без шанцаў на жаніцьбу. Недахоп кандыдатак у жонкі адчуваецца яшчэ болей з узростам. Сто хлопцаў ва ўзросце 25-29 гадоў мае да выбару ўжо толькі 19 дзяўчат-аднагодкаў, а ва ўзросце 30-34 гады, калі празвініць ужо амаль апошні званок, каб заснаваць сабе сям'ю, шанцы на гэта зводзяцца амаль да нуля, бо на 100 нежанатых мужчын звыш трыццаткі прыпадае ўжо ледзь 12 незамужніх жанчын у гэтым жа ўзросце. У дакуменце, з якога я бяру ўсе гэтыя сумныя лікі, сцвярджаецца:

„Рэгрэс насельніцтва ва ўсходнім раёне ваяводства выкліканы міграцыяй, паглыбляе адмоўны на працягу многіх гадоў натуральны прырост насельніцтва“.

Перакладаючы сказанае на болей зразумелую мову, трэба ведаць, што ад нейкага часу больш людзей памірае ў нашых вёсках, чымсьці родзіцца. *„Дэмаграфічны прагноз да 2000 года,* — чытаем у гэтым жа дакуменце, — *прадбачвае далейшы ўрон рабочай сілы ва ўсходніх раёнах ваяводства...“*

Чырвоныя і белыя

Прайшло крыху часу, пакуль полымя пралетарскай рэвалюцыі са сталічнага Піцера дакацілася ў Казанскую губерню, дзе ў горадзе Чыстопаль ад 1915 года жыла ў бежанцах сям'я Мірона Акоцюка з вёскі Рагачы. Было іх пяцёра: маці з бацькам, два сыны і дачка.

— Жылі мы на самым беразе ракі Камы, — успамінае Антон Акоцюк. — Вуліца так і называлася Набярэжная. Мне тады было 11 год. Памятаю, завёў я сяброўства з дзецюкамі нашага суседа, татарына. Мы разам бегалі на вялізную гару, якая ўзвышалася над ракою Кама і з якой распасціраўся найцудоўнейшы краявід на гэтую раку ды на цэлае наваколле. А па Каме кожны дзень плылі параходы. Цікава было нам, дзецюкам, праводзіць іх вачыма. Тады я ўспамінаў свае родныя старонкі, якія пакінулі мы ўлетку 1915 года, уцякаючы ад кайзераўскіх, нямецкіх захопнікаў. Мінаючы гэтую прыкамскую гару, — адзначае Антон Акоцюк, — параходы абавязкова неяк трывожна сігналілі...

І так праходзіла іх незавіднае жыццё сярод чужых, але спагадлівых людзей. Бацька неяк здабываў сродкі для ўтрымання жонкі і дзяцей, Антон хадзіў у школу, папаўняў сваю скромную грамату, здабытую ў царкоўна-прыхадскім вучылішчы ў Рагачах. Вялікія рэвалюцыйныя ідэі праходзілі неяк побач іх, хаця яны тут разліваліся шырокай плынню, як рака Кама ў час веснавога паўнаводдзя. То ж у Казанскім універсітэце атрымаў адукацыю **Уладзімір Ільіч Ульянаў,** якога пазней цэлы свет спазнаў як **Уладзіміра Леніна** — стваральніка і правадыра першай у гісторыі чалавецтва краіны з уладай рабочых і сялян. Ад Казані і Чыстопаля, плывучы найперш па Каме, а затым па Волзе, хутка можна дабрацца і колішняга Сімбірска, які цяпер называецца **Ульянаўск** і ў якім нарадзіўся ды правёў сваё юнацтва пазнейшы правадыр пралетарыяту.

Паводле захаваных дакументаў савецкая ўлада ў Казані была ўстаноўлена 8 лістапада 1917 года. Гэты самы тэрмін (з невялікімі ваганнямі) можна аднесці таксама і да Чыстопаля, дзе ў час рэвалюцыі жыла сям'я рагачоўскіх Акоцюкаў.

У памяці Антона Акоцюка гэты перыяд яго юнацтва адлюстраваўся больш-менш так:

— Насталі цяжкія дні. Не хапала яды. Бацька аднекуль раздабыў крыху збожжа. Трэба было яго добра высушыць, каб пазней змалоць у жорнах на муку. Хаты ў гэтым горадзе, асабліва на вуліцы Набярэжнай, былі крыты пераважна драніцамі

Дык што нам рабіць?

Аб усім гэтым ішла гаспадарская гаворка ў час гэтай жа сесіі ВРН. Радныя разглядалі асноўную праблему: становішча і напрамкі гаспадарання зямлёю ў Беластоцкім ваяводстве. Прынялі яны перспектыўны план дзеяння да 1990 года, у якім, між іншым, прадбачваецца, што для належнага выкарыстання зямлі неабходна заснаваць новыя дзяржаўныя сельскагаспадарчыя прадпрыемствы, значыць ПГРы, у наваколлі Мельніка, Нурца, Гарадка і Нараўкі. У іншых раёнах ваяводства, напрыклад, у Бельскай, Крынкаўскай, Нараўскай ці Кляшчэлеўскай гмінах, выпадаючую з прадукцыі сялянскую зямлю маюць абавязак пераймаць ужо існуючыя ПГР-ы і спулдзельні прадукцыйныя.

Адначасова ствараюцца вельмі ж спрыяльныя ўмовы для тых маладых людзей, якія захацелі б звязаць свой лёс з вёскай і рашыліся б купіць сабе тут гаспадарку або пераняць яе ад сваіх бацькоў. Цану на дзяржаўную зямлю ва ўсходніх раёнах Беласточчыны начальнікі паасобных гмінаў маюць права знізіць да сімвалічнага мінімума. Купіць яе можна, скарыстаўшы з дзяржаўнага, нізкапрацэнтаванага крэдыту. Гэтае самае адносіцца і да набыцця сельскагаспадарчых машын і дэфіцытных будаўнічых матэрыялаў. Кандыдатам у гаспадары гарантуецца першынство ў афармленні гэтых пакупак.

Шчыра кажучы, я з недаверам прыслухоўваўся да ўсіх гэтых прапаноў і намераў. Пры маёй памяці ўжо не адзін раз ваяводская наша ўлада бралася за праблему ўладкавання гаспадаркі дзяржаўным фондам зямлі ва ўсходніх раёнах Беласточчыны. Цяпер гэтая праблема набалела ўжо да агульнадзяржаўных размераў. І наш плач над пакінутай карміцелькай нічога нікому не паможа. Тут патрэбны грошы і яшчэ раз грошы! Каб сяк-так уладкаваць гэтыя справы, неабходна да 1990 года выдаць звыш 50 мільярдаў злотых. Гэта ў ніякім выпадку не пад сілу аднаму Беластоцкаму ваяводству.

Віктар Рудчык

СКАЖЫЦЕ ПРАЎДУ, НАЧАЛЬНІК!

Жыхар чыгуначнай Чаромхі Міхась К. прыслаў у рэдакцыю ліст, у якім пісаў: „Звяртаюся з просьбай дапамагчы мне. У мяне вось які клопат. Захацеў я купіць дзялянку зямлі з ПФЗ у Чаромхаўскай гміне. Была такая продаж. Аднак паны з гміны знайшлі іншых кліентаў і перашкаджаюць мне ў куплі. Справа цягнецца амаль год, а гміна ў Чаромсе водзіць мяне за нос. Ваяводская ўправа ў Беластоку адаслала назад рашэнне начальніка гміны, бо ўбачыла несправядлівасць. А нашы ўраднікі свядома марудзяць са справай. Праз некалькі месяцаў начальнік гміны паўтарыў сваё рашэнне. І што мне рабіць? Мо нехта з рэдакцыі захоча прыехаць і на месцы зацікавіцца справай?"

Рэдакцыя даручыла мне гэты ліст, і я пайшоў яго следам. Начальнік Чаромхаўскай гміны сказаў мне: гэты чалавек толькі пісаў бы скаргі. Хоча нас перахітрыць. Купляе зямлю быццам на гаспадарку, а будзе яе прадаваць на пляцы. А мы павінны дбаць пра грамадскія справы. І таму спрэчную дзялянку зямлі я выключыў ад продажу і хачу прызначыць яе для пабудовы жылых дамоў чыгуначнікам. Ёсць ужо больш дзесяці асоб ахвотных купіць гэтыя пляцы ад гміны. Маё рашэнне падтрымала сельскагаспадарчая камісія гміннай рады і Ваяводская ўправа.

І падаў мне прачытаць службовую паперу.

Гэта было рашэнне ваяводскага геадэта № 70195/126/84 ад 7 кастрычніка 1985 года. У ім гаворыцца, што падтрымліваецца рашэнне начальніка гміны ў справе выключэння з продажу дзялянкі 517/1, якая будзе прызначана „часткова на агародчыкі афіцэрам ВОП, а часткова на замену грунтаў селяніну вёскі Кузава".

Вось і супярэчнасць паміж словамі начальніка і дакументам. Начальнік казаў, што зямля будзе прызначана пад жылыя дамы і што ўжо нават рыхтуецца перспектыўны план загаспадарання зямлі, а ў пісьме з ваяводства гаворыцца аб нейкіх агародчыках.

Прызнаюся шчыра, я так і не даведаўся, на якія мэты будзе прызначаны кавалачак зямлі, за якую ўсе так змагаюцца.

Сяджу і гавару з Міхасём К. Перада мною горба дакументаў, якія чалавек акуратна складае ў канверт. Вось першае пісьмо з гміны, дзе гаворыцца, што дзялянку 517/1 вылучаюць з камасацыі з увагі на вялікую колькасць ахвотнікаў купіць яе. Потым іншыя паперы, якія даказваюць, што селянін вядзе кантрактацыю ў жывёлагадоўлі. Міхась гаворыць: хацелі квітанцыі з розніцу кантрактацыі за 1985 год, калі ласка, занёс ім. За той год я прадаў тры вепрукі і два бычкі ў экстра клас. Ці гэта мала з паўтара гектара зямлі? Запатрабавалі за мінулыя гады. Таксама занёс. А ўсё ж на другі дзень прыслалі мне адмоўнае рашэнне начальніка гміны на пакупку дзялянкі. Я хачу гаспадарыць, прадаўжаць прафесію майго бацькі і дзеда. Жонка таксама з сялянскай сям'і і хоча заняцца жывёлагадоўляй. У нас цяжка з пашай, таму хачу прыкупіць кавалачак зямлі. І тут якраз прадаецца дзялянка за маёй сядзібай. Аднак гміна не дае ходу маёй гаспадарцы.

Праз некалькі дзён я правёў размову з радным ГРН і адначасова старшынёй Гміннага праўлення ЗСЛ Васілём Астапковічам; прэзасам гміннага саюза сялян, гурткоў і сельскагаспадарчых арганізацый Алесем Смыкам і старшынёй чаромхаўскай салэцкай рады Станіславам Гібкам. Вось іхнія меркаванні.

Васіль Астапковіч: Міхась К. даказаў дагэтуль, што можа меаць дасягненні ў сельскай гаспадарцы. Нам патрэбны такія людзі. І на вясковым сходзе ўсе былі за тое, каб яму прадаць дзялянку, якая знаходзіцца за яго сялібай. Я вельмі здзіўлены, што гміна перашкаджае яму ў пакупцы. Я падтрымліваю сваё рашэнне і вясковага схода, каб прадаць дзялянку Міхасю К.

Алесь Смык: На адным з паседжэнняў нашага саюза мы

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 6)

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

ка, што ў Ваўкавыску стаяць забойцы Рамана — Войшалк і Таўцівіл. Ён заняў Ваўкавыск, схапіў у палон ды ўзяў на допыты князя ваўкавыскага Глеба, але высветлілася, што Міндоўгавага сына і пляменніка няма ў Ваўкавыску. Тады раз'юшаны Даніла паслаў войскі з ваяводам Міхалам „ваяваць па Зэльве і шукаць іх", але і там іх не аказалася. Даніла выклікаў з Галіччыны новыя вайсковыя сілы на чале з сынам Львом і свежыя падмацаванні з Халма.

Войска згуртавалася ў Мельніку і ўжо намервалася ісці ваяваць Гарадзенскую зямлю і здабываць Горадню, думаючы, што Войшалк і Таўцівіл там. Але якраз Бурундай з Яцвягіі праз Візну і Дарагічын накіраваўся ў Мельнік, і каралю Данілу не засталося нічога іншага, як гасцінна сустрэць яго.

Такім чынам знішчальная татарская арда з галіцка-валынскімі войскамі прайшлі па ўсяму заходняму Панарову і Пабужжу, пакідаючы пасля сябе спустошаныя гарады і сёлы. Тое насельніцтва, якое не паспела зашыцца ў непраходныя багны ды лясную гушчобу, або гінула пад шаблямі, або ў путах ішло ў няволю, пераважна на прадажу на рынках Сярэдняй і Малой Азіі.

Невядома, якой гасцінай ушаноўваў кароль Даніла ханскага цемніка-ваяводу Бурундая ў Мельніку, якія каштоўныя падарункі яму ахвяраваў, колькі ўзятых у няволю ў Мельніцкай, Берасцейскай, Ваўкавыскай, Слонімскай землях беларускіх дзяўчат і юнакоў аддаў Бурундаю і яго прыбліжаным, якія крэпасці па татарскаму загаду спаліў і раскапаў (мабыць, тады загінулі крэпасці ля вытокаў рэчкі Пульвы, каля сённяшніх Бранска, Нарвы і іншыя).

Абязлюдненае, абрабаванае, выпаленае Пабужжа і Панароўе доўга залечвала раны, нанесеныя ардой Бурундая і падпарадкаванымі татарам войскамі галіцка-валынскіх князёў.

Мікалай Гайдук
Малюнак Ул. Петрука

і заднімі сценамі прытуляліся да высокай набярэжнай. Такім чынам лёгка было на іх узабрацца. І вось бацька расклаў плахту на даху сваёй хаты і рассыпаў на ёй гэтае збожжа, так цяжка здабытае, каб яно на сонцы добра высахла. А мне ён

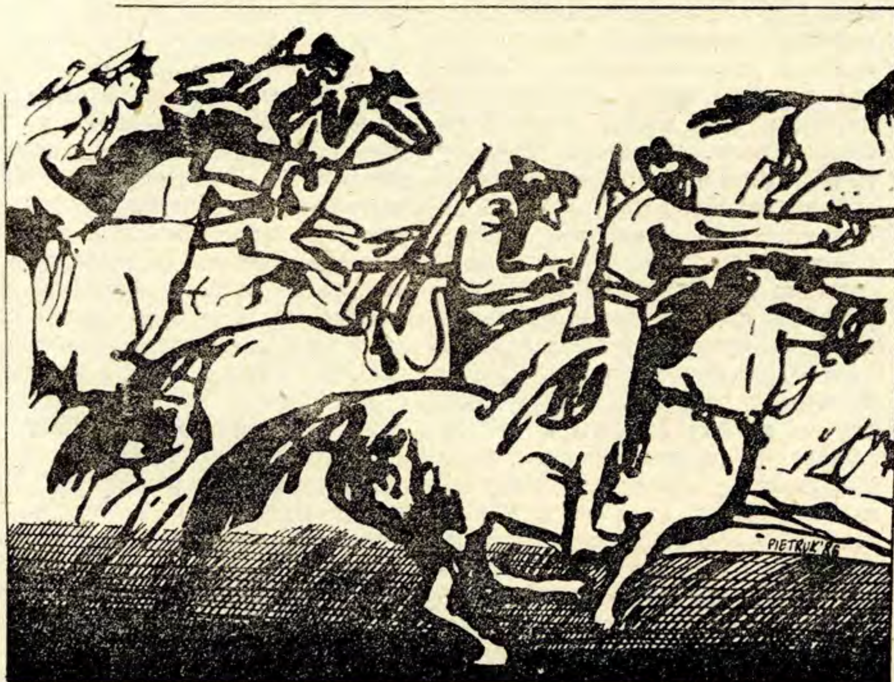

загадаў сцерагчы гэты каштоўны скарб. Дык ляжу я каля збожжа, з прыемнасцю жую зерне падсушанай пшаніцы і мару аб смачных блінах, якія нарыхтуе нам мама з пшанічнай мукі. І тады за нашай горкай загудзеў нейкі параход, але гэты гудок быў для мяне зусім чужы, невядомы, іншы ад тых, да якіх я прывык, болей пранізлівы. Татарынавы хлапчукі кінуліся бягом на горку, каб прывітаць гасцей, а я з жалем паглядзеў на бацькаву пшаніцу і астаўся на месцы. Неўзабаве ад рэчкі раздаўся пранізлівы свіст і... далей я ўжо нічога не памятаў... Штосьці мяне здзьмухнула з даху нашай хаты, разам з бацькавай пшаніцай. Толькі пазней я даведаўся, што наш горад Чыстопаль абстралялі з рэчкі нейкія кананеркі і мяне яны, мабыць, узялі за назіральніка белых, бо аж два снарады пусцілі ў бок нашай хаты. Адзін разарваўся ля самай хаты суседа-татарына, а другі крыху далей...

Гэтыя снарады абвясцілі Чыстопалю прыход Савецкай улады, быццам рэхам адгукнуўся тут стрэл „Аўроры" ў Пецярбургу. Таксама параходамі ў гэты ж дзень наплылі ў Чыстопаль чырвонагвардзейскія рэвалюцыйныя атрады. Толькі ўладзе Саветаў не хапіла тады яшчэ сіл, каб замацавацца ў гэтым горадзе на Каме. У мяне, на жаль, няма болей дакладных дакументальных звестак аб падзеях таго часу ў Чыстопалі. Ведаю затое, што ў жніўні 1918 года губернскую Казань зноў заняла белагвардзейская армія і некалькі месяцаў трымала яе ў сваіх руках. Белагвардзейскія афіцэры помсцілі ўсім, каго западозрылі ў сімпатыі бальшавікам.

— Трудна было ў чым-колечы разабрацца, — кажа дзед Антон. — Адзін дзень — вітаюць „хлебам і соллю" нейкіх белых

(Працяг на стар. 8)

Ведаеш, Сэрцайка, у мяне ёсць вельмі блізкая сяброўка, з якой мы не расстаемся амаль 4 гады. Заўсёды дзелімся ўсім, што прывязем з дому. І я, і яна жывём у Бельску на кватэры, а вучымся ў апошнім класе ліцэя. Разам часта ходзім на забавы, якія арганізуюцца ў школе, на імяніны сяброў і сяброваk. Гаворым адна другой пра розныя свае сардэчныя справы, не баімся абгавораў і плётак. І калі мы так сакрэтнічаем з Зінай, то мне здаецца, што няма ў мяне сяброўкі больш блізкай і аддапай.

Але ёсць усё ж у нашых адносінах момант, калі Зіна становіцца мне чужой, далёкай і непрыемнай. Я люблю танцаваць і, вядома, мне прыемна, калі хтосьці ўхажвае за мной. Але няхай толькі ўбачыць гэта Зіна! Нават калі б паблізу яе круціліся некалькі хлопцаў, то і так яна кіне ўсіх і пачне заляцацца да таго, які якраз і танцуе або прыпамсі гаворыць са мной. Робіць, што можа! І трэба сказаць, што найчасцей ёй гэта ўдаецца. Я тады сяджу ў куце і не маю нават ахвоты глянуць на іншага хлопца, а Зіна весела скача з тым, каго выбрала я раней.

Сэрцайка! Не разумею проста, што яна хоча гэтым даказаць: што яна лепшая? А мо чужы кусок лепш смакуе? І ў такія моманты, здаецца, не хацела б яе знаць, а пасля забываюся — і ўсё паўтараецца пры наступнай забаве. Што рабіць?

Верка

Верка! У тваёй сяброўкі ёсць комплекс: яна ўпарта хоча даказаць, што ты, хоць і карыстаешся поспехам у хлопцаў, то яна, калі захоча, адабе ў цябе кожнага! У сапраўднасці ж гэтыя „твае" хлопцы ёй зусім непатрэбныя, калі не спыняецца на адным, а пры кожнай нагодзе адбірае наступнага...

Перастань хадзіць з Зінай у кампаніі! Можаце дзяліцца ўсім, сустракацца, але спрабуй пайсці некальк разоў без яе. Адчуеш сябе лепш без гэтых яе фокусаў, ды і яна, магчыма, нешта зразумее.

Сэрцайка

(Працяг са стар. 5)

БАЛАМУТА

Нямала я ездзіў і езджу па Бельшчыне, але яшчэ не чуў, каб хто задумаў змяніцца ва ўкраінца: усе лічаць сябе беларусамі, а гаворку сваю — гаворкаю беларускай мовы. Хоць часамі здзіўляюся: нашто некаторыя нашы людзі ў Бельску запрашаюць да сябе сюды нейкага Івана Ігнацюка з Любліна, які робіць тут у нас украінства, на нашым спакон вякоў беларускім Падляшшы. Навошта такая баламута?! Каму яна патрэбна, які яе сэнс?

На заканчэнне хачу пацвердзіць вельмі важную справу, што інжынер Б. Рудкоўскін нідзе, нікому і ніколі не гаварыў, што ён не беларус! Наадварот, працаваў у радах актыву БГКТ і быў абраны нават дэлегатам на X з'езд нашага таварыства (а І.К. не так даўно быў жа членам ГП БГКТ, на якім выступаў з палымянымі беларускімі прамовамі, вось як!).

Што гэта робіцца з некаторымі нашымі людзьмі?!

Андрэй Гаўрылюк

Брусніцы — нікчэмныя, подлыя інтрыгі.
Брыльянт згубіць — няшчасце; насіць — павышэнне.
Брыцца — блізкае падарожжа; брыць іншага — шукаеш сяброў, прыяцеляў.
Брэх — зладзеі і пажар, альбо: слухай людзей, прыязных табе.
Бубен — сваркі ў сям'і; біць у бубен — цябе чакаюць клопаты.
Буда — сваркі.
Будаваць дом — цяжкасці, перашкоды; бачыць пабудову — не здзейсняцца планы; будынак развальваецца — паклёп, нагавор; малыя будынкі — карысць; будаўнічая пляцоўка — перамена ў жыцці.
Будзільнік — перасцярога перад небяспекай.
Будзіць кагосьці — прыемная неспадзяванка.
Будынак незаконачаны — неспакойныя дні; у агні — парушаная радасць; упрыгожаны — добрыя звесткі.
Буйвал — давер уладаў.
Буквар — клопаты; вучыцца па ім — новая крыніца даходу.
Букет — прамінаючая радасць; атрымаць — любоў каханай асобы; складваць — дасягнутая мэта; здзейсненьі план.
Булён есці — карысць, даход.
Булкі — добры даход; крошь — апчаднасць.
Бульба — запрашэнне ў гасціну; есці яе — зробіш шмат неадпаведных учынкаў; капаць яе — цяжкасці і няўдзячная праца; варыць — непрыемныя госці; скрэбці — вызваліцца з прымусу; бульбяныя стравы — уладкуй свае адносіны з людзьмі.
Бульвар — моцная прыязнь.
Бульдог — знойдзены абаронца.
Бунтавацца — набярэшся іншых клопатаў.
Бура — благія звесткі; з градам — непрыемнасці, страты.
Бургамістр — гонар, пашана.

(Працяг са стар. 7)

СКАЖЫЦЕ ПРАЎДУ, НАЧАЛЬНІК!

рашалі гэтую справу. Усе былі за кандыдатуру Міхася К. Так і запісана ў пратаколе.

Станіслаў Гібэк: Я не магу зразумець таго, што робіць гміна. Чаму ставіць столькі перашкод чалавеку? Яна гаворыць адно, а робіць другое. Пішуць, што дзялянку затрымліваюць на грамадскія патрэбы гміны, а ў сапраўднасці прызначаюць яе іншаму селяніну, па кумаўству. Чаму начальнік не скажа праўды ваяводзе і Міхасю К.? Дык я зрабіў гэта! Няхай людзі ведаюць.

Не будзем мы рашаць, хто вінаваты. Няхай зробіць гэта Найвышэйшы адміністрацыйны суд у Варшаве, дзе справа зараз знаходзіцца.

Хачу толькі адно сказаць пры нагодзе: такіх вось спраў не павінна быць у нашым грамадстве. У Чаромхаўскай гміне разважаюць, аднак, па-іншаму. Мо таму і паўстаюць канфлікты паміж людзьмі і мясцовай адміністрацыяй. Мо таму і гміна ў Чаромсе мае мянушку „самай цяжкай і асаблівай у ваяводстве".

Ул. Сідарук

(Працяг са стар. 7)

Чырвоныя і белыя

афіцэраў і чыноўнікаў, а неўзабаве прыходзяць чырвоныя атрады, якіх таксама вітаюць „хлебам і соллю". А за кожным разам узнімаецца страшэнная страляніна, гараць дамы і гінуць людзі. О, каб вы ведалі, колькі я розных прамоў тады наслухаўся! На цэлае жыццё мне хапіла гэтай навукі. Гэта ж быў ужо 1918, а можа і 1919 год. Я, чатырнаццацігадовы падлетак, пачынаў ужо шмат што разумець і ўсё болей хіліўся да чырвоных. Яны станавіліся ў абарону бедных людзей. А мы ж, беззямельныя бежанцы, сапраўды жылі вельмі бедна ды яшчэ і штодзень галадалі. А тут пайшла па людзях эпідэмія тыфу. Народ гінуў, як мухі. Захварэлі і мае бацькі. Татка неяк перамучыўся, але мама — памерла. Думаў я, што і нам будзе канец. То ж асталіся мы без кавалка хлеба і без бацькоў. Брат, Сашка, быў сярод нас найстарэйшы. Бяда, аднак, усяму навучыць. Памятаю, што мянялі мы соль у татараў па вёсках на малако і праснакі. Малако насіў я бацьку ў бальніцу, бо ён быў вельмі ж аслаблены, а карміць хворых не мелі чым...

Савецкая ўлада, якая тады ўжо паўторна замацавалася ў Чыстопалі, найперш заснавала ў горадзе народную школу і загадала, каб у гэтай школе вучыліся ўсе непісьменныя грамадзяне без розніцы на ўзрост. Пайшлі ў школу таксама і ўсе члены сям'і Акоцюкаў. Антон успамінае:

— Хто ўжо ўмеў чытаць і пісаць, таму загадалі ладкавацца ў першых лаўках. А хто ў грамаце нічога не разбіраўся, дык сядзеў ззаду. І здарылася так, што я сядзеў першы, а мой бацька — за мною. Гэтага ён ніяк не мог сцярпець. Так і астаўся неадукаваным...

Вайна за ўладу Саветаў яшчэ не закончылася. Гэта ж тут, на поўдні Расіі, царскі генерал Дзянікін рыхтаваў сваю „белую" армію да паходу на чырвоную Маскву. Сярод народа пачалі гаварыць, што прадбачваецца прымусовы набор у гэтую армію. Мірон Акоцюк рашыў уладкавацца на працу на нейкім параходзе, адкуль не бралі ў салдаты. І гэта яму ўдалося. Параход па Каме і Волзе хадзіў аж у Астрахань. З дому даводзілася адлучацца на доўгі час і Акоцюк выпрасіў у свайго начальства дазвол, каб разам з ім на параходзе размясціліся і яго дзеці. З гэтага перыяду жыцця іх сям'і прыгадаю я — услед за Антонам Акоцюкам — толькі адзін эпізод.

— Стаялі мы ў Астрахані. Рухавік нашага парахода патрабаваў грунтоўнага рамонту. І якраз на горад напалі белыя. Завязаўся крывавы бой. Паўдня, а мо і болей не змаўкала страляніна. Урэшце чырвоныя перамаглі. Памятаю, наладзілі яны ўрачыстае пахаванне сваіх паўшых таварышаў. Народу сабралася цьма-цьмушчая. Галоўная вуліца горада запоўнілася народам, што канца і краю не было відаць. Аркестр бадзёра рэжа рэвалюцыйныя песні і маршы, як бы гэта быў парад перамогі, а не пахаванне чырвонаармейцаў. Увесь натоўп кіруецца на галоўную плошчу Астрахані, дзе рашылі пахаваць паўшых герояў. Нарыхтавалі ўжо брацкую магілу і, пасля выступленняў шматлікіх аратараў, пачалі апускаць у яе труны з целамі загінуўшых. Адначасова раздаўся ганаровы салют. Людзі, якія знаходзіліся крыху далей ад месца пахавання чырвонаармейцаў і не бачылі ўрачыстай цырымоніі, падумалі, што гэта вярнуліся белыя, дзянікінскія атрады. Узнялася паніка. Людзі пачалі ўцякаць. І не дай Бог, каб хтосьці спатыкнуўся — затапталі б жывым! Чырвоныя коннікі тут жа раз'ехаліся па горадзе. Крычаць, каб ніхто нічога не баяўся, што гэта толькі салдацкі ганаровы салют! Але дзе там, ніхто іх ужо не слухаў, кожны ратаваўся як мог...

І Антошка вярнуўся таксама да бацькі на параход. Неўзабаве і гэты параход спыніў сваю службу на Каме і Волзе, бо не хапіла паліва. І не было працы Мірону Акоцюку, бацьку Антона. А голад усё болей злавесна шчырыў свае зубы.

— Ад голаду, — успамінае дзед Антон, — ратаваліся мы такім чынам, што бацька за соль і нафту здабываў у татарскіх вёсках малако, прыносіў яго ў Чыстопаль, а я браў конаўку малака на плечы ды ішоў на прыстань, дзе заўжды знаходзілася поўна народу, і за татарскае малако ўдавалася мне раздабыць там або крыху грошай або што іншае. Найбольш ахвотна браў я нейкія харчы...

Ішоў ужо дваццаты або і дваццаць першы год. Даўнейшыя бежанцы аднекуль даведаліся, што дазволілі ім вяртацца на сваю радзіму. Мірон Акоцюк засумаваў па бацькоўскай „васьмушцы" зямлі. Здалася яна яму адзіным ратункам ад галоднай смерці. І вярнуліся яны ў Рагачы.

Віктар Рудчык

Мал. Ул. Петрука

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Віктар Канахін

НЕЗГАВОРЛІВЫ КОЛЯ

Коля сумаваў на ўроках, на перапынках, пасля ўрокаў.

Яму казалі:

— Хадзі ў бібліятэку. Новыя кніжкі прывезлі!

— А-а-а... — адмахваўся Коля. — У мяне іх у хаце поўна.

— Хадзі ў спартыўную залу. У мяч пагуляем.

— А-а-а... У мяне побач з домам стадыён.

Яго пыталіся:

— Пойдзеш з намі ў кіно?

— Не... Па тэлевізары пакажуць.

Тады сказалі:

— Прыдумай сабе сам занятак!

— Яшчэ чаго!

Ну і характар! Як такому ўпартаму чалавеку памагчы? Ён з-за свайго характару проста ходзячы спіць.

I тут у клас прыйшоў новы хлопчык — Юрка. Ён панаглядаў за Колем, хітра ўсміхнуўся і паабяцаў:

— Я разрушаю вашага сплюха!

Дзеці засмяяліся:

— Глядзі, каб разам з ім не заснуў!

Юрка сеў за адну парту з Колем. Пачаўся перапынак.

— Зараз усе пабягуць у спартыўную залу, — кажа Юрка, — а мы давай пасядзім, пагаворым.

— Увесь перапынак? Аб чым гаварыць?

I што вы думаеце, пайшоў у спартыўную залу.

На наступным перапынку Юрка кажа:

— Нейкія кніжкі прывезлі ў бібліятэку. Я асабіста не пайду.

— Табе не трэба, а мне трэба — заяўляе Коля.

Пайшоў і ўзяў сабе аж пяць кніжак! Бібліятэкарка здзівілася: „Ён жа ані разу ў бібліятэку не прыходзіў!"

Вось, значыць, як з Колем размаўляць трэба.

Удзельніцы сёлетняга дэкламатарскага конкурсу са Старога Ляўкова. Фота Я. Чэрнякевіч.

Сцэнка з п'есы, прадстаўленай на конкурсе тэатральных калектываў школы з Пашкоўшчыны. Калектыў заняў трэцяе месца. Фота Я. Чэрнякевіч.

Станіслаў Шушкевіч

ЗАЙЧЫК ВУШКІ ПРАСТУДЗІЎ

Зайчык вушкі прастудзіў,
Закладае вату.
Каля лесу заблудзіўся,
Ледзь прыплёўся ў хату.

Рукавічкі пагубляў,
I прыбег без шапкі,
Снежкі часта ён шпурляў,
Адубелі лапкі.

Ён казаў, што лёд крышыў,
Прамачыў валёнкі,
Клаў у роцік ледзяшы,
Піў ваду з палонкі.

СЕДЗЕНЬ

Седзень седнем сядзіць
I на саначкі глядзіць.
Пасінеў кірпаты нос
Хоць бы хлопца хто падвёз!

Седзень, седзень, падурэй,
Ручкі леныя пагрэй!
Седзень седнем сядзіць —
Ці то дрэмле, ці то спіць?

ДЛЯ САМЫХ МАЛЕНЬКІХ

Ул. Разумневіч

ДВОЕ Ў АКІЯНЕ

Дождж пакінуў пасля сябе дзве лужыны ў двары. Адна — большая і празрыстая, другая — маленькая і цёмная.

Цімох, вядома, выбраў тую, што большая. У ёй грала сонца. Цімох пусціў караблік і закрычаў:

— Гэта мая лужына!

Яму раптам здалося, што ён марак, а пад нагамі ў яго — мора.

Казіку было зайздросна. Ён агледзеўся: ці няма дзе яшчэ мора. Такога ў двары больш не было. Ён цяжка ўздыхнуў і палез у маленькую лужыну. Дно яе Казік паглыбіў маленькай лапаткай. Лужына ад гэтага зрабілася яшчэ меншай.

— У мяне мора, — пахваліўся Цімох. — А ў цябе нават мой карабель не змесціцца.

— Затое ў мяне глыбейшае, — сказаў Казік. — Пушчу падводную лодку.

— Як ты пусціш? Вада цёмная.

— Вось і добра. У цёмнай вадзе падводную лодку ніхто не ўбачыць. А яна як вынырне!

Яны сталі адзін супраць другога. Кожны ў сваёй лужыне. Цімох не ведаў, што адказаць сябру.

— Трэба аб'ядноўвацца, — нечакана запрапанаваў Казік. — Нельга нам жыць у розных морах. У адно трэба. Разам мы будзем сільнейшыя.

— А як?

— Будзем капаць канал. Ты будзеш капаць у мой бок, а я — у твой.

I яны пачалі капаць зямлю. Казік — лапаткай, Цімох — палкай.

Два каналы павольнымі ручайкамі пацяклі насустрач адзін другому. I хутка яны спаткаліся.

— Ура! — крыкнуў Казік і замахаў лапаткай.

— Ура! — падхапіў Цімох і пусціў па канале караблік. — Плыві да майго сябра!

Караблік плыў лёгка і хутка, таму што цячэнне несла яго ўніз.

Караблік увайшоў у Казікава мора. Туды ж уцякло і ўсё Цімохава мора. З двух мораў утварыўся адзін акіян.

Сябры сталі цяпер, узяўшыся за рукі, і цешыліся маленькім караблікам, які плыў на хвалях вялікага акіяна. Гэты акіян належыў цяпер да іх абодвух.

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

УЛАДЗІК

Спяшаецца Уладзік
Са школы дадому:
Ёсць многа работы
У хаце малому.

Нямала і клопату
Хлопцу таксама,
Бо занядужала
Уладзіка мама.

Яна дапамогі
У суседзяў не просіць:
Сын дроў нарыхтуе,
Вады сам наносіць.

І посуд памые,
І збегае ў краму, —
Бо вельмі шануе ён
Любую маму.

А потым Уладзік
Урокі рыхтуе,
Рашае задачы,
Малюнкі малюе.

У дзённіку ўбачыш
Заўсёды пяцёрку.
Ён з гонарам носіць
Піянерскую зорку.

Мікола Хведаровіч

1. Адкажыце на пытанні. Адказы запішыце. Абазначце час і лік дзеясловаў.

а. У якой краіне жыве Уладзік? б. Да якой арганізацыі ён належыць? в. Як ён вучыцца? г. Як Уладзік дапамагае маме?

2. Назавіце дзеянне, якое адбылося, потым дзеянне, якое адбываецца цяпер, і нарэшце — дзеянне, якое яшчэ адбудзецца.

Цяпер я рыхтую заданне па матэматыцы.

Раней я рыхтавала практыкаванне па роднай мове.

Потым я падрыхтую іншыя ўрокі.

Пасля я буду рыхтаваць вячэру брацiку Васю і сабе.

Дзеяслоў змяняецца па часах (czasach) дзяўчынка чытае, дзяўчынка чытала, дзяўчынка прачытае, будзе чытаць.

Дзеяслоў цяперашняга часу (czasu teraźniejszego) адказвае на пытанне што робіць? я рыхтую, трактар едзе, дзеці спяшаюцца.

Дзеяслоў прошлага часу (czasu przeszłego) адказвае на пытанні што рабіў? што рабіў? я рыхтаваў, я падрыхтаваў, трактар ехаў, трактар праехаў, дзеці спяшаліся, дзеці паспяшаліся.

Дзеяслоў будучага часу (czasu przyszłego) адказвае на пытанні што зробіць? што будзе рабіць? я нарыхтую, я буду рыхтаваць, трактар паедзе, трактар будзе ехаць, дзеці паспяшаюцца, дзеці будуць спяшацца.

3. У вершы пра піянера Уладзіка знайдзіце дзеясловы, пастаўце да іх пытанні і вызначце час.

4. Змяніце дзеясловы па часах. Запішыце іх у тры слупкі, паставіўшы да кожнага слупка пытанне: Цяперашні час, прошлы час і будучы час. Цяперашні час: што раблю? Я пішу. Я чытаю. Я слухаю. Я адпачываю. Я сяджу.

ДАКАРМЛЯЛІ ЗВЯРОЎ

На пачатку зімы сямігадовы сын майго суседа Іванка Южвінскі зрабіў у школе на ўроку кармушку і павесіў яе на яблыні каля маёй хаты. Калі зямлю прысыпала белым пухам, у нашай кармушцы было суха і поўна корму пад дашкам. Калі ні глянеш туды, заўсёды там было поўна птушак — сінічак, верабейкаў, нават здаралася, што і сарока ці варона падкрадалася.

Неяк восенню для мяне вeзлі вугаль. Прычэпай зачапілі за галіну яблыні ды абламалі яе. Я абрэзаў гэтую галіну і паклаў яе за гараж — падумаў, можа, зайцы захочуць прыбягаць паласавацца карою з галіны.

Так яно і было. Неяк вяртаюся я вечарам у 20-градусны мароз дахаты, бачу, зайчык уцякае ад галіны. Уцешыўся я: добра, што галодныя зайчаняты знайшлі яе. А тыдзень пазней ля галіны было ўжо поўна заечых слядоў. Іду я раз падвечар з вядром да студні па ваду, гляджу, сядзіць на сцежцы заяц, глядзіць на мяне і не ўцякае. Пачаў я ім і сена падсыпаць на іх сцежцы. На другі дзень усё было падчышчана. Удзень не паяўляліся, найчасцей падвечар. Падабалася мне падглядаць, як яны нават у вялікі мароз прыбягалі. Птушкам падсыплю круп ці зерня, а тыя адразу ж злятаюцца з пабліскай бярозы. Напэўна, думалася мне, летам за гэта мне адсяпваюць. І не баюцца мяне зусім. Ведаюць, хто іх вораг, а хто прыяцель.

А. Гаўрылюк.

Малюнак Б. Рудкоўскіна.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с. Рылёво, Сибирякиной Инне. 5 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты, ул. М.Ю.Д., 28. Вахтиной Олесе. 11 год.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Харьковская, 4. Щербина Светлана. 5 клас.

* * *

СССР, 344099, г. Ростов-на-Дону, пр. Космонавтов, 34/1, кв. 71. Дурицкая Оля. 8 клас.

* * *

СССР, 344059, г. Ростов-на-Дону, пос. Чкалова, ул. Касторная, 1/7. Радченко Люда, 4 клас.

* * *

СССР, 346515, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Коммунальная, 42. Джелилову Матвею. 6 клас.

* * *

СССР, 344065, Ростов-на-Дону, ул. Киргизская, 9/2, кв. 93, Первушиной Светлане. 5 клас.

ПІШУЦЬ ШКОЛЬНІКІ

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Пішуць Табе вучні пятага класа са Старога Корніна. Мы хочам напісаць табе, як мы адпачывалі на канікулах. Вучні нашага класа нікуды не выязджалі. Усе мы адпачывалі дома. Хадзілі ў школу гуляць у гры, асабліва ў настольны тэніс. Апрача таго, мы чыталі кніжкі, глядзелі перадачы па тэлевізары, памагалі бацькам, рыхтавалі ўрокі.

Пасля канікул усе мы ахвотна прыйшлі ў школу.

Да пабачэння, „Зорка"!

Вучні пятага класа са Старога Корніна.

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРКА"!

Мы, вучні шостага класа Пачатковай школы ў Пасынках, хочам апісаць Табе, „Зорка", нашую школьную ёлку. Школьная ёлка адбылася 25 студзеня ў святліцы пажарнай каманды ў Пасынках. Святліца гэтая вялікая і прасторная. Бацькі дапамагалі зрабіць сцэну, завесілі заслоны. Вучні разам з настаўнікамі ўпрыгожылі залу, паставілі ёлку.

Вельмі цікавай была праграма, падрыхтаваная вучнямі ўсіх класаў. Вучні танцавалі, спявалі песні, паказвалі цікавыя сцэнкі. Прыгожа танцавалі вучні малодшых класаў у каляровых уборах. Вельмі ўсім спадабаўся лялькавы тэатр. Потым усе ахвотна танцавалі ў рытм дыскатэкавай музыкі. Аднак усе вельмі чакалі, калі прыйдзе Дзед Мароз. І дачакаліся. Падарункаў было многа і радасці таксама. Будзем чакаць новай ёлкі і Дзеда Мароза за год.

Шчыра вiншуем усю рэдакцыю „Нівы" і „Зоркі" з 30-годдзем.

Вучні 6 класа (15 подпісаў). Пасынкі

КОНКУРС У БАРЫСАЎЦЫ

У нашай школе адбыўся конкурс беларускай песні. Прынялі ў ім удзел 8 вучняў. Першае месца прызналі вучаніцы восьмага класа Рэнаце Асіпюк за выкананне песень „Нёман" і „Толькі з табою". Другое месца заняла Дарота Франкоўская за песню „Шуміце бярозы", а трэцяе месца — Ян Каролька за песні „Хай заўжды будзе сонца" і „Чом ты не прышоў". Далейшыя ўзнагароды атрымалі Галя Кіцаль і Івона Хіліманюк.

Конкурс вельмі спадабаўся ўсім.

Пятрусь Хіліманюк, вучань пятага класа школы ў Барысаўцы.

ВУЧНЁЎСКАЯ ТВОРЧАСЦЬ

ЦЁПЛЫ АГОНЬ

Гляджу ў печ.
Агонь гарыць.
Дровы на дровах роўна ляжаць.
Над імі ўзносіцца
Залацісты дым.
Ён дровы прыкрыў
Крылом сваім.
Дровы распалены гэтым агнём.
Усё паволі гарыць,
Агорнута сном.
Ну, калі дзверы прымкнуць,
Дык розныя ветры
Ў пячы загудуць
Усё згарае хутчэй і хутчэй.
І робіцца раптам святлей.
Пад канец, калі ўсё выгарае,
Печка цёплая запрашае.
Потым дзверы зачыняюцца
І комін засуваецца.
І прыемна, і цёпла тады.
Так бывае зімой заўжды.

Раман Давідзюк, вуч. 7 класа з Барысаўкі.

ВЯСНА

Вось прыйшла вясна.
Птушкі прыляцелі,
А мядзведзь устаў
З зімовага сну.

Снег і лёд растае,
А сонца гожа свеціць.
З зямлі ўжо выраслі
Першыя кветкі.

Усюды многа вады
І балота.
А за некалькі дзён
Будзе ўжо сапраўдная
Вясна.

Марэк Астапчук, 4 клас. Гайнаўка, шк. № 2

* * *

Была зіма, а ўжо вясна.
Мядзведзь вылез з берлагу
І пабег у лес.
Зайчык выскачыў
З-за корчыка,
і пабег на рэчку,
дзе снегу ўжо няма,
а птушкі спяваюць.
Усе мы цешымся,
што ўжо вясна.

Андрэй Назарук, Гайнаўка, шк. № 2.

АДГАДАНКА

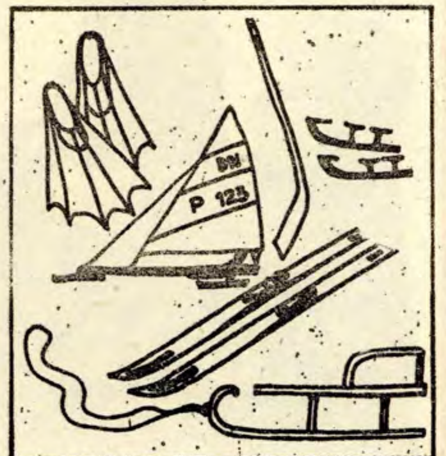

Што з пададзеных прадметаў не пасуе да рэшты?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 4 IV — 9.00 Wokół nas kl. I—II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: Pora pragnień — film radz. 11.50 „Lekarz i jego pacjenci" (4). 12.00 Historia kl. III lic. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II Chem. 14.50 Wokół nas kl. I—II. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 NURT. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Gra o milion. 18.00 Bez próby. 18.50 Wystąpienie ambasadora Węg. Rep. Lud. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „Pora pragnień" — film radz. 22.10 DT. 22.40 Kontakty. 23.10 Jazz Jamboree 85. 23.35 DT.

Sobota 5 IV — 7.00 TTR — s. IV Upr. rośl. 7.30 TTR — s. IV Mech rol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka oraz film „Czterej pancerni i pies". 10.30 DT. 10.40 Warszawskie Towarzystwo Cyklistów — cz. I. 11.05 Bariery. 11.35 Tel. lista przebojów. 11.50 Na krawędzi słowa. 12.10 Tel. lista przebojów muzyki poważnej (4). 12.30 Spełnione marzenia — cz. 2. 12.55 Telewizyjne Biuro Pośrednictwa. 13.15 Kraj za miastem. 13.35 Za kierownicą. 14.00 Spotkanie z pisarzem — Wojciechem Żukrowskim. 14.30 Azymut. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu powszechnego: B. Brecht — „Kariera Arura Ui". 16.55 Kram. 17.35 Losowanie D. Lotka. 17.45 Studio Sport — M.E. w tenisie stołowym. 18.30 Młodzieżowy Klub Jedynki. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sezon pokoju w Paryżu" — film prod. jug-franc. 21.40 Czas. 22.30 Siedem dni na świecie. 22.40 DT. 22.50 Sportowe rytmy tygodnia. 23.35 Kino Nocne: „Ryvkin" — łowca ściganych" — film prod. USA.

Niedziela 6 IV — 7.25 Program dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Wakacje Pietrowa i Wasieczkina". 10.30 DT. 10.35 „Miłośnicy przyrody" (10) — film ang. 11.05 „Ludzie i delfiny" (1) — film radz. 12.10 Siedem anten. 12.55 Koncert Życzeń. 13.40 Klub sześciu kontynentów. 14.25 Feliks Dzierżyński z cyklu „Ludzie naszej epoki". 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci: „Powszednie dni pełne czarów". 16.00 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Miłość i cierpienie" — serial, prod. włosk. 21.10 Pegaz. 21.55 Sportowa Niedziela. 22.25 Kalejdoskop. 23.00 Koncert życzeń Włodzimierza Korcza. 23.30 DT.

Poniedziałek 7 IV — 13.30 TTR — s. II. Fiz. 14.00 TTR — s. II. J. pol. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Encyklopedia TDC. 16.55 Zwierzyniec. 17.20 DT. 17.30 „Bezlitosny front" (7) — film NRD. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Rozmowa na telefon cz. 1. 20.15 Teatr Tel.: Krzysztof Nowicki — „Pięć dni Lemuela Gulliwera". 21.50 DT. 22.14 Rozmowa na telefon cz. 2. 22.30 Studio Sport. 23.15 DT. 23.20 J. niem. (22).

Wtorek 8 IV — 8.10 Hist. kl. V. 9.00 Mat. kl. I—III. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Granica uczuć" — film prod. CSRS. 11.20 Magazyn domatora. 11.45 Nauka a problemy środowiska naturalnego — film prod. ZSRR. 13.30 TTR — s. IV. Mat. 14.00 TTR — s. IV. Hod. zwierz. 14.50 Mat. kl. I—III. 15.55 Start po indeks. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Tylko dla orląt. 16.50 Fasola. 17.20 DT. 17.30 Gazeta Rolnicza. 18.00 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Plusy i minusy. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika zdrowego człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte — pr. publ. 20.30 „Granica uczuć" — film fab. prod. CSRS. 21.40 DT. 22.05 Wieczór z X Muza. 23.25 DT. 23.30 J. ang. (22).

Środa 8 IV — 8.10 Fiz. kl. VI. 9.00 Muz. kl. II. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Tate" — film TV pol. 11.10 Zielono nam. 11.20 Prawo na co dzień. 12.00 Wiedza o społeczeństwie. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. II. Biol. 14.00 TTR — s. II. Hod. zwierz. 14.50 Muz. kl. II. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia+DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Los. Express i Super Lotka. 17.40 Tele-gol. — mag. publ. 18.20 „W dżungli z rebeliantem" — film dok. prod. RFN. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Tate" — pol. film tel.. 21.15 DT. 21,40 Trybuna Sejmowa. 22.25 DT. 22.30 J. ros. (22).

Czwartek 10 IV — 9.00 Praca-tech. kl. III. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Koledzy z jednej klasy" — film pr. NRD. 11.40 Szkoła dla rodziców. 11.50 Historia najbliższa. 12.00 J. pol. kl. VII. 12.50 Praca-tech. kl. IV. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.50 Praca-tech. kl. III. 16.25 Program dnia+ DT. 16.30 O mnie, o tobie, o nas — mag. szkolny. 16.50 „Był sobie Kosmos" (3) — franc. serial anim. 17.20 DT. 17.30 Wszechnica budowlana. 17.50 Człowiek dla człowieka. 18.05 „Hobby Pana Kazimierza..." — wojsk. pr. hist. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 „Pasja życia" — wid. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Koledzy z jednej klasy" — film, krym. prod. NRD. 21.50 DT. 22.15 Klub Międzynarodowy. 23.15 DT. 23.20 J. franc. (22).

КІНО

Bielsk Podl. Przeznaczenie — pol. 7—8. Halo Taxi — jug. 9—12. Chrześniak — pol. 13.

Czeremcha Niech trwa oczarowanie — radz. 12—13.

Hajnówka Miłość Swanna — fr. 7—11. Och, Karol — pol. 12—13.

Michałowo Życzliwi sąsiedzi — chiń. 8—10. Ballada o Naryanie — jap. 11—13.

Mielnik Ultimatum — pol. 9—10. Przyśpieszenie — pol. 12—13.

Milejczyce Prom do Szwecji — pol. Eskimosce jest zimno — węg. 9—13.

Nurzec Synteza — pol. 9. Recydywiści — węg. 10—11.

Orla Zamek „Nieskończoność" — czes. Niech się boi — czes. 9—13.

Rajsk Spotkanie na Atlantyku — pol. To moja sprawa, szefie — czes. 9—13.

ШТО·ДЗЕ·КАЛІ

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы, імяніны	Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
Нядзеля	6	24	Цэлестыны, Вільгельма; Захара, Якава, Арцямона;	6,00-19,18	5,34-16,02
Панядзелак	7	25	Даната, Рудольфа; Благавешчанне Б.М.	5,58-19,20	5,45-17,19
Аўторак	8	26	Дыяніза,Радаслава; Анны, Алы, Ларысы	5,55-19,22	5,55-18,33
Серада	9	27	Марцэля, Мар'і; Іана, Матроны	5,53-19,23	6,05-19,47
Чацвер	10	28	Фердынанда, Міхала; Сцяпана, Іларыёна	5,51-19,25	6,15-21,01
Пятніца	11	29	Леана, Філіпа; Марка, Кірылы	5,49-19,27	6,28-22,15
Субота	12	30	Юльюша, Любаслава; Іана, Засімы, Кесара	5,46-19,28	6,44-23,29

ГАДАВІНЫ

60 год таму назад

11.04.1926 г. у БССР створана Таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі, якое ўносіць вялікі ўклад у папулярызацыю беларускай культуры на ўсім свеце.

25 год таму назад

12.04.1961 г. першы палёт навокал Зямлі савецкага касманаўта Юрыя Гагарына на караблі-спадарожніку „Усход-2".

Што пачулі на канцэрце 30-годдзя В. Леўчук і М. Лукша ● А дзе абавязкі перад роднымі? — пытаецца Ю. Ляшчынскі ● Весткі з БССР ● Што ў Беларускім календары ● Заслужаны аўтарытэт Валі Ласкевіч ● Бутэлька пра моцных духам ● Семянюк пра бельскіх армоўцаў ● Аўрора абураецца ў радзілцы, а Баршчэўскі захапляецца шлюбам ● В. Рудчык пра батрацкі лёс ● З суда ● Што можна з'есці, а што можна ўбачыць у чаромхаўскай сталоўцы ● З макам асцярожна ● „Зорка" ● Сэрцайка аб прыгодзе ў ліфце ● Соннік ● Гумар

Уладзімір Дубовік з Познані піша нам: „Я — верны чытач нашай роднай газеты. Ужо другі раз пасылаў тысячу злотых на фонд нашага музея. Выпісваю „Ніву" і маім знаёмым, і радні заграніцай. Газета добра рэдагаваная і многа добрых вестак дае. І імі хочацца падзяліцца з родзічамі, каб ведалі, што мы ў Польшчы роднае слова маем. Калі будзе каляндар на 1986 г.? І ці можна яго атрымаць за паштовым залічэннем? Ці можна яго атрымаць нават тры экземпляры? Таксама хачу спытаць, дзе можна заказаць выданні „Белавежы".

Ад рэд. Можна атрымаць Беларускі каляндар за паштовым залічэннем. Можаце заказаць, колькі хочаце экземпляраў. Можаце таксама за паштовым залічэннем атрымаць выданні „Белавежы". Усе заказы трэба пісаць на адрас: Zarząd Główny Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Białymstoku, ul. Warszawska 11.

Мар'я Пень, Тафілаўцы. Кнігі атрымалі, вельмі сардэчна дзякуем, перадамо ў музей.

*

Мы — сталыя чытачы і сімпатыкі „Нівы". Надаўна мы чулі ў канцэрце „Масква з мелодый і песняй польскім слухачам" вельмі прыгожую беларускую песню „Ой шуміце, бярозы" Яе прыпеў пачынаецца ад слоў „А я лягу, прылягу..." Вельмі вас просім, каб вы змясцілі гэтую песню — словы і ноты — у „Ніве".

З сардэчнымі пажаданнямі настаўнікі пачатковай школы ў Ляшуках.

Ад рэд. На жаль, не маем. Просім чытачоў — дапамажыце!

Толькі скнара і лянівы не выпісвае „Ніву"

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

398.	Пачатковая школа ў Клюковічах	— 2285 зл.
399.	Рыгор (Легніца)	— 500 зл.
400.	Гурток ТППР пры ГЗПМЛ і Лясной вузкакалейнай чыгункі ў Гайнаўцы	— 11600 зл.
401.	Жыллёвы кааператыў у Гайнаўцы	— 10000 зл.
402.	Уладзімір Дубовіч (Познань)	— 1000 зл.
403.	Міхал Юшчук (Гайнаўка)	— 500 зл.

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

- у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
- у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
- у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
- у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
- у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
- у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
- у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: **Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.**

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Георгій Валкавыцк (галоўны рэдактар), Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Мраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхал Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (сакратар рэдакцыі), Сакрат Яновіч (тэхнічны рэдактар).

Адрас рэдакцыі:

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart 104 zł; półr 208 zł; roczne 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajdują się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach;
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa. konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny,
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 522/86 r. Nakład 4 700 egz. R-3

З першага погляду

Цяпер я веру ў каханне з першага погляду. Як толькі ўбачыў яе, я зразумеў — гэта ўсё! Маё шчасце, мая мара, маё будучае! Яна — сама дасканаласць! Усе бачылі Венеру Мілоскую? Дык вось, яна тая ж Венера, толькі з рукамі. Тонкімі, вытанчанымі, ласкавымі. А якія вочы, а губы, а валасы!

Я самы шчаслівы чалавек на свеце, прычым назаўсёды! І ніякія перашкоды, ніякія жыццёвыя буры не змогуць нас разлучыць.

І няважна, што ў яе, магчыма, няма машыны ці асобнай кватэры. А наадварот ёсць маці, тата і шмат сваякоў. Гэта ніколі не зменіць маіх да яе адносін. Я буду насіць яе на руках увесь свабодны час. Я буду ўдзячны ёй толькі за тое, што яна ёсць! А якія ў нас будуць дзеці! Прычым не адно, а трое ці нават чацвёра — цотная лічба лепш.

І неўзабаве... яна выйшла на прыпынку. Выйшла з тралейбуса, не сказаўшы мне нават „да пабачэння". А як жа мае мары, мае пачуцці? Як можна так лёгка, ходзячы растаптаць усё самае дарагое? Так, мы не былі знаёмыя, але маглі быць! Не ведаю... Вось увайшла і села на тое ж месца іншая... Вясёлая, стройная... Не, гэта не зусім тая, але... здаецца я ўсё ж такі веру ў вялікае і чыстае першае пачуццё!

А. Аляксейчык

Перакур.

З чаго смяюцца суседзі.

— Кім бы вы хацелі лічыцца на нашым заводзе?

ЗАГАВАРЫЎ

Да шасці гадзікаў маленькі Янучка яшчэ не вымавіў ніводнага слова. Бацькі лічылі яго нямым. Але аднойчы за снеданнем ён раптам сказаў:

— Трэба быць больш уважлівай, маці! Ты забыла палажыць цукар у кашу!

Бацька анямеў ад здзіўлення, маці заплакала ад шчасця.

— Сыночак, чаму ж ты раней нічога не гаварыў? — спытала яна, крыху апамятаўшыся.

— Раней скардзіцца не было на што.

ДЗІЎНЫ ТЭЛЕФОН

Доктар Знахарук расказвае сваім калегам:

— Уявіце сабе, сёння ў тры гадзіны ночы раздаецца тэлефонны званок. Знімаю трубку, і нейкі мужчына заяўляе, што памрэ, калі я не прыйду. Я спытаў у пацыента адрас, але ў гэты момант жонка сказала, што званілі, відаць, ёй...

АДКРЫЦЦЁ

Маладая жонка скардзіцца сваёй сяброўцы, што яе муж п'е.

— Калі ты ведала, што ён п'е, — здзіўляецца сяброўка, — навошта ж ты за яго выходзіла?

— Я ўяўлення не мела, што ён п'е. І раптам аднойчы ён прыйшоў дадому цвярозы!

Яго так насілі на руках, што ён зусім развучыўся хадзіць.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Старшыня адстаючага калгаса напярэдадні справаздачна-выбарчага сходу расказвае свайму намесніку:

— Слухай, Сцяпан Іванавіч, снілася мне сёння ноччу рыба. Што б яно значыла?

— А гэта вельмі проста адгадваецца...

— Як менавіта?

— А так, што абавязкова пакажуць, дзе ракі зімуюць.

☆

У невялікім амерыканскім горадзе хірург мясцовай бальніцы пытае ўласніка магазіна:

— Колькі вы прадалі матацыклаў у гэтым месяцы?

— Дваццаць штук.

— Цікава, куды ж дзеліся яшчэ тры?

☆

— Прабачце, але ваш твар мне здаецца знаёмым...

— Магчыма. Я трыццаць гадоў быў наглядчыкам за вязнямі.

МОДНЫ ХЛОПЕЦ

Вось дык хлопец —
заглядзенне.
А прычоска! А адзенне!
Дзве спадніцы — калашыны.
Валасы, нібы ў дзяўчыны.
Мазалёў не знаюць рукі.
Не ахвочы да навукі.
— А навошта многа ведаць?
Барада нібыта ў дзеда.
Чым займаецца? Што робіць?
Чарка, гулі — яго хобі.
Вось дык хлопец —
заглядзенне.
Дзе ж твае, скажы,
Сумленне?

Паўлюк Прануза

З „Весніка Задрыпопіі"

ФЕНАМЕНАЛЬНЫ ШТОК

„Таварыш Лабовіч мае звычай піць спіртное да таго часу, пакуль не працвярэзіцца, чым і ганьбіць наш калектыў".

(З прамовы на прафсходзе).

ДЛЯ ДОМУ, ДЛЯ СЯМ'І

Рукі лепш за ўсё мыць вадой з мылам.

— Як хутка папаўнела наша дырэктарша.

Курёзы

УНУЧКА ПІЯ XII

У Італіі выйшаў новы фільм, густа аздоблены любоўнымі кадрамі, і на іх знята ў ролі палюбоўніцы ў адкрыта эратычных позах унучка былога папы рымскага Пія XII Арнелі Пацэлі. Арнелі аказалася знакамітай не толькі сваім паходжаннем.

Арнелі вырашыла парваць з сям'ёй і 16-гадовай дзяўчынай пакінула дом — збегла з вачэй родзічаў, каб зрабіцца артысткай. Яна пачала здымацца на крыклівых адкрытых фотаздымках для папулярных коміксаў, пасля пазіравала для больш рызыкоўных кадраў, на якіх улюбёныя пары горача абдымаліся і цалаваліся. А калі спецыялісты экрана заўважылі ў яе ў гэтых адносінах адпаведны „талент", то яе сталі запрашаць здымацца ў кіно. Зараз дваццацічатырохгадовая Арнелі атрымала ролю, аб якой раней і марыць не магла і дзеля якой гатова здымацца ў любым выглядзе.

Багабаязныя суайчыннікі гнеўна асуджаюць неразборлівую і лёгкадумную ўнучку папы Пія XII: маўляў, яна з такой дабрачыннай сям'і, што не можа, не мае ніякага права з'яўляцца на экране голай. Яны патрабавалі ад пастаноўшчыкаў кіно і выдаўцоў адкрытых коміксаў парваць з ёю кантракты. І што ж, спецыялісты па голай натуры спалохаліся, сказавалі свае пагадненні з Арнелі. А вось кінарэжысёр Марко Таніата заўпарціўся.

Ва ўсялякім выпадку, нягледзячы на гэты скандал, а дакладней сказаць, дзякуючы яму, папулярнасць Арнелі ў свеце кіно расце. Яна гэтым задаволена і спадзяецца адваяваць для сябе салідную ролю ў тэлевізійным серыяле.

Дурань небяспечны не столькі дурасцю, колькі пачаткамі розуму.